

● **Ut i verden** | 21 Danmark: Nytt om ekstrajobbing ● **Petit** | 34 I klisteret ● **Glimt** | 35 Skoleslutt i 1956
● **Innspill** | 38 En drøm om yoga ● **Kronikk** | 48 Beredskap i søkelyset ● **Hjernetrim** | 51 Kryssord

UTDANNING

8

17. JUNI 2022

utdanningsnytt.no

Frihetsfølelsen

Danske lærere jubler over frie tøyler og nye skoledager.

Innhold

10

● Frislipp i dansk skole

Lærer Camilla Holdt underviser 2. trinn i dansk på Bjergmarkskolen i Holbæk kommune. Her har et statlig «frihetsforsøk» ført til kortere skoledager, tolærersystem, morgenmatskafé og dannelsesdager.

Innhold

Aktuelt	4
Frihetsforsøk i danske skoler	10
Kort og godt	20
Ut i verden	21
Ung trønder i Finnmark	22
Ukrainske flyktninger i Gjesdal	26
Friminutt	34
Glimt	35
På tavla	36
Innspill	38
Debatt	42
Kronikk	48
Kryssord	51
Minneord	52
Lov og rett	53
Fra forbundet	54
Medlemstilbud	58

26

● Innspill

39

Gi lærere og elever mer musikk! Forskning viser at musikk fremmer kognitiv utvikling, sosial-emosjonell læring og akademisk ytelse hos elever, skriver Ellen Marie Mosevoll Fredheim.

● Da ukrainske flyktninger kom til Gjesdal

De skulle tilbrakt våren i sine klasser i Ukraina. I stedet er Sofiia (10) og åtte andre barn nå elever ved Bærland barneskole på Jæren.

Kaja Mejlbo
Ansvarlig redaktør
kaja@utdanningsnytt.no

Harald F. Wollebæk
Redaksjonssjef
hw@utdanningsnytt.no

Paal Svendsen
Nettredaktør
ps@utdanningsnytt.no

Ylva Törngren
Deskjournalist
yt@utdanningsnytt.no

Sonja Holterman
Journalist
sh@utdanningsnytt.no

Jørgen Jelstad
Journalist
jj@utdanningsnytt.no

Kirsten Ropeid
Journalist
kr@utdanningsnytt.no

Marianne Ruud
Journalist
mr@utdanningsnytt.no

Kari Oliv Vedvik
Journalist
kov@utdanningsnytt.no

Inger Stenvoll
Presentasjonsjournalist
is@utdanningsnytt.no

Kristin Slotterøy
Presentasjonsjournalist
ks@utdanningsnytt.no

Ståle Johnsen
Frontredigerer
sj@utdanningsnytt.no

Linda Sjødal
Markedssjef
ls@utdanningsnytt.no

Hilde Aalborg
Markedskonsulent
ha@utdanningsnytt.no

Anita Ruud
Markedskonsulent
ar@utdanningsnytt.no

Utdanning på nettet

I nettutgaven finner du blant annet løpende nyhetsdekning og debatt, utgaver av bladet i pdf-format og som e-blad, samt informasjon om utgivelser: utdanningsnytt.no

22

Fra Trøndelag til Finnmark

Sondre Mjølseth (32) kom fra lærerjobb på en skole med 380 elever. På hans nye arbeidsplass i Bugøynes er det 14 elever, og ti mil til den neste skolen.

Hvorfor er ikke beredskap på timeplanen?

Kommuner og skoler trenger ressurser og kompetanse i beredskap, særlig mot livstruende vold, skriver fire medforfattere.

UTDANNING

Utgitt av Utdanningsforbundet
Oahppolihttu

Kontaktinformasjon

Utdanningsforbundet,
Hausmanns gate 17, Oslo
Postboks 9191 Grønland, 0134 Oslo
Telefon: 24 14 20 00
E-post: redaksjonen@utdanningsnytt.no

Godkjent opplagstall

Per 1. halvår 2021: 167 508
issn: 1502-9778
1893-5230 (e-blad)

Design

Itera Gazette
Dette produktet er trykket etter svært
strengt miljøkrav. Det er svanemerket
og 100 % resirkulerbart.
Trykk: Ålgård Offset

Annonsekontakt

Mona Jørgensrud, salgssjef, HS Media AS
mj@hsmmedia.no
Telefon: 62 94 10 32 / 911 73 473

Medlemsservice

Kontakt Medlemsservice ved spørsmål
om abonnement og bladordningen,
adresseendringer og Min side:
E-post: medlem@udf.no
Telefon: 24 14 20 00
Min side: udf.no/min-side

Ikke medlem, men ønsker abonnement?

Send e-post til: abonnement@utdanningsnytt.no

Medlem av

Fagpressen

Utdanning redigeres etter Redaktørplakatens og
Vær Varsom-plakatens regler for redaksjonell
uavhengighet og god presseskikk. Den som føler
seg urettmessig rammet av Utdanning, oppfor-
dres til å ta kontakt med redaksjonen.
Pressens Faglige Utvalg (PFU) behandler klager
mot pressen.

Forsidebildet

- Elever som normalt har proble-
mer med å sitte stille, klarer det
nå fordi de får fordype seg i noe,
sier lærer Camilla Holdt om
frihetsforsøket i dansk skole.
Foto: Kristian Ridder-Nielsen

Leder: Steffen Handal
1. nestleder: Terje Skyvulstad
2. nestleder: Hege Valås
Sekretariatssjef: Lars Erik Wærstad

Leder

Kaja Mejlbo | Ansvarlig redaktør

Hvor går grensen for tilliten?

«Vi må gi fagpersonene i skoler og barnehager nødvendig handlingsrom» sa kunnskapsminister Tonje Brenna (Ap) i et intervju med Utdanningsnytt i april i år og ga klarsignal til arbeidet med den lenge omtalte tillitsreformen. Nå vent-ter vi i spenning på hva «nødvendig» betyr og hvor stort handlingsrommet faktisk blir.

I Danmark ligger de et hestehode foran. Høsten 2020 la statsminister Mette Frederiksen frem «Frihetsforsøket». Ett år etter var sykehjem, skoler eller barnehager i sju danske kommuner sluppet fri.

En av dem er Holbæk, nordvest for København. Der er det lærerne som nå i stor grad bestemmer hvordan skoleda-gen legges opp. Ved Bjergmarkskolen, som vi har besøkt, har de så langt innført morgenmatkafé, kortere skoledager, tolærersystem og dannelsesdager. I tillegg har de droppet nasjonale prøver. Jeg tør vedde på at det er der et av slagene vil stå i Norge.

Nasjonale prøver splitter Politiker-Norge, med tilhengerne på høyresiden og motstanderne til venstre. I midten vaker Arbeiderpartiet. Under fjorårets valgkamp lovet partiet å redusere antall tester og rapporteringskrav i skolen. Brenna gjentok det samme budskapet i intervjuet i april. Men hva de vil med nasjonale prøver, er fortsatt uklart. Svaret vil ha mye å si for hvilken tverrpolitisk støtte tillitsreformen får.

I tillegg legger danskene altså et annet interessant tiltak på bordet: timetelling. Flere av skolene i Frihetsforsøket har kuttet i skoledagen og omdisponert noen fagtimer til annen undervisning.

I det norske læreplanverket er det i dag fastsatt minste-timetall for hvert enkelt fag, men regelverket sier at kom-munene kan omdisponere fem prosent av timene i det enkelte fag. Fra 1. til 7. trinn utgjør det 38 fleksible timer. Men med ny opplæringslov kan det bli flere.

Opplæringslov-utvalget foreslår at skolene skal kunne omdisponere ti prosent av timene. Trolig vil de fleste av disse bli brukt til tverrfaglig dybdelæring, i tråd med fag-fornyelsen. Men det kan jo være skoler som vil prioritere praktiske og estetiske fag på bekostning av matematikk. Og hva vil høyresiden si da?

Det alle lurer på, er hvor grensen for tilliten skal gå. Er nor-ske politikere villige til å tre tilbake og gi profesjonen det faglige ansvaret? Og er vi alle forberedt på at det kan bety nye og større forskjeller i Skole-Norge?

● Lønnsoppgjøret

Klare til å streike for lærerne med leng

Rett etter en pandemi som rammet elevenes skoletilbud, håper Utdanningsforbundets leder Steffen Handal likevel på forståelse for at streik er nødvendig.

TEKST Jørgen Jelstad | jj@utdanningsnytt.no, Kaja Mejibo | kaja@utdanningsnytt.no og Kirsten Ropeid | kr@utdanningsnytt.no

– **Et enstemmig sentralstyre** i forbundet har stemt nei til resultatet fra oppgjøret. Vi kan ikke akseptere det KS nå gjør, sier leder i Utdanningsforbundet, Steffen Handal.

Etter at meklingen ble avsluttet i siste uke av mai, ventet to ukers fredsplikt før lærerne kan begynne å streike.

Handal sier de har hatt en god diskusjon om strategien videre, blant annet hvordan de skal ivareta alle medlemsgruppene under streiken.

De andre partene i KS-oppgjøret aksepterte riksmeklerens forslag til løsning. Oppgjøret endte med en ramme på 3,84 prosent, litt over frontfagsrammen på 3,7 prosent. Å komme over frontfagsrammen var et tydelig krav fra arbeidstakerne for oppgjøret. I praksis betyr resultatet et lønnshopp på 12 000–16 800 kroner avhengig av stillingskategori.

– Dere fikk et tilbud over frontfagsrammen. Hvordan forklarer du medlemmene at det likevel ikke er godt nok?

– Pengene er fordelt på en måte som ikke trefrer lærerne godt nok, særlig når bakteppet er at KS gjorde lærerne til lønnstapere også i fjor.

– Du har sagt at det ikke handler om størrelsen på rammen, men fordelingen. Kan du utdype det?

– De med lengst utdanning og ansiennitet kommer dårlig ut sammenlignet med andre. Unio ønsket å prioritere denne gruppen i skoleverket. Det ville ikke KS, på toppen av en historikk med dårlig lønnsutvikling for lærerne over tid.

Hever begynnerlønnen

Til NRK sier arbeidslivsdirektør i KS, Tor Arne Gangsø, at han registrerer at lærerne er misfornøyde. Han peker på at arbeidsgiversiden ikke bestemmer prioriteringene i et oppgjør alene:

– 41 organisasjoner forhandler om en felles pengepott. Man må prøve å fordele ressurser mest mulig rettferdig, sier han.

Resultatet av oppgjøret innebærer at begynnerlønnen øker i de fleste stillingskategoriene. De

to laveste ansiennitetstrinnene fjernes.

– Det ser ut til å være et oppgjør som slår best ut for dem med lavere lønninger, blant annet et betydelig hopp i begynnerlønnen. Er ikke det bra for mange lærere som er ferske i jobben, Steffen Handal?

– For lærere på begynnerlønn ville dette vært et ålreit oppgjør. Men det handler om totalen. For oss var særskilte tiltak for lærerne med lengst utdanning og ansiennitet avgjørende, men det fikk vi ikke, sier Handal.

Lærerne sa ja i Oslo

I Oslo kommunes egne lønnsforhandlinger ble rammen også 3,84 prosent. Hvor mye faktiske penger som er til fordeling, avhenger imidlertid også av hvordan virkningen fra fjorårets oppgjør slår ut i årets oppgjør. Her var utgangspunktet mer faktiske penger til fordeling i årets oppgjør i Oslo kommune. Derfor er også tilleggene større, selv om rammen er lik som i KS-området. I Oslo ga resultatet et minimumstillegg på 18 800 kroner for alle, mens lærergruppene hovedsakelig fikk høyere tillegg enn dette.

– I Oslo aksepterer Utdanningsforbundet et oppgjør likt rammen i KS-oppgjøret: 3,84 prosent. Hva tenker du om det?

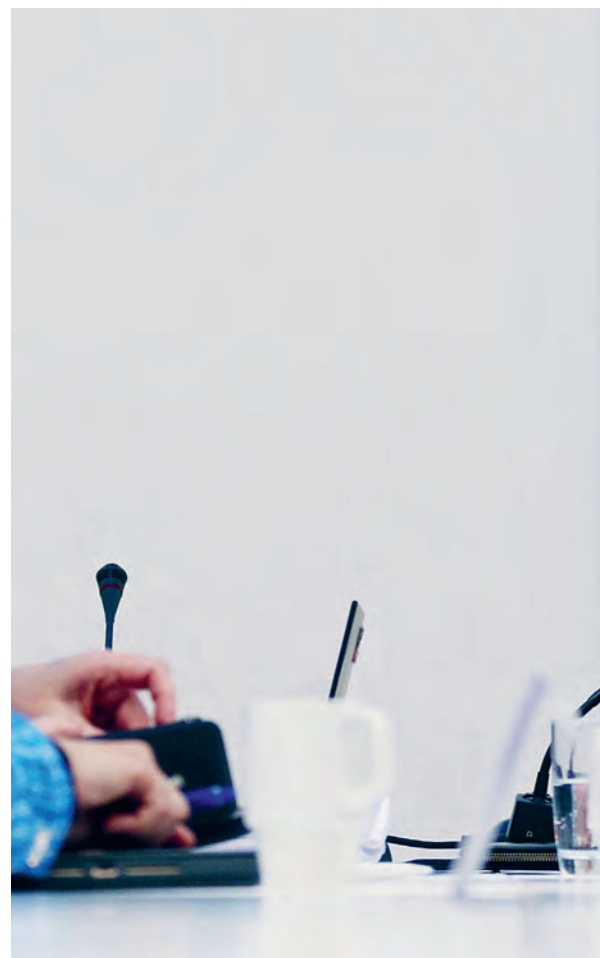
– De økonomiske forutsetningene ved inngangen til oppgjøret var annerledes i Oslo. Der var det mer penger å fordele, og de fikk i tillegg en bedre profil på oppgjøret for lærerne. De fikk også gjennomsnitt for kontaktlærerne, sier Handal.

Han mener enigheten i Oslo viser at det er fullt mulig å komme til enighet med lærerne innenfor den rammen som også ble fasit i KS-området.

– Hadde KS tilbudt noe tilsvarende som arbeidsgiveren i Oslo, ville dere akseptert det?

– Det er veldig vanskelig å svare på. Avtalene i disse tariffområdene er vanskelig å sammenligne, og ulike elementer var i spill i de to oppgjørene.

– Nå blir det streik. Kjører dere taktisk med å ta ut få før sommeren, slik at dere heller kan

trappe opp ved skolestart?

– Vi vil legge en strategi som forholder seg til at det ikke er så lurt å ha masse lærere i streik gjennom sommeren.

Pandemikullene rammes igjen

– Pandemien har gått ut over barna. Hva tenker du om foreldre som nå er bekymret fordi barna rammes når lærerne streiker?

– Jeg skjønner godt at de er bekymret. Det er våre medlemmer også. Få har strukket seg lenger gjennom pandemien for å gi barn og unge god utdanning enn nettopp lærerne. Jeg håper foreldrene forstår at vi ikke gjør dette for å ramme elever eller foreldre, men for at det faktisk skal være mulig å rekruttere og beholde lærere også i framtiden, sier Handal.

st erfaring og utdanning

I mai kom partene i kommuneoppgjøret til enighet i lønnsoppgjøret, med ett unntak: lærerne. Lektorlaget (Akademikerne), Skolenes landsforbund (LO) og her Utdanningsforbundet ved leder Steffen Handal godtar ikke resultatet fra forhandlingene.

FOTO JØRGEN JELSTAD

Han sier de vil gjøre alt de kan for ikke å ramme tredjepart mer enn de må i streiken.

– Vi er fullstendig klar over at barn og unge har fått et mindreverdig tilbud de siste årene. Det er selvfølgelig noe som gjør det ekstra belastende å streike.

Gangsø: – Lærerne kronemessig best ut

Handal uttalte 24. mai til NTB at KS «nok en gang nedprioriterer skoleverket», og at lærerlønna har vært nedprioritert både på kort og lang sikt. Han sa også at KS var ansvarlig for at lærerne fikk desidert minst også i fjor – mens 20 prosent

av de som underviser i landets skoler, mangler lærerutdanning.

– KS tar overhodet ikke ansvar for skoleverket, sa Handal til NTB.

Arbeidslivsdirektør Tor Arne Gangsø i KS ville ikke kommentere Handals kritikk ovenfor NTB, men sa: – Forhandlingene har vært gjennomført på en saklig og ordentlig måte. Det er alltid vanskelig å fordele en kake som man opplever er for liten.

Han mener at nettopp lærerne har kommet kronemessig best ut av forhandlingene: – Men prosentmessig har de ikke kommet like godt ut fordi vi måtte prioritere dem med lavere lønn.

- Vi har sakka akterut i mange år

– I fjor fikk vi ei ramme på 1,1 prosent under frontfaget. Da er det ikke nok å tilby oss ei ramme på 0,14 prosent over frontfaget i år, sier Synnøve Kirkebø.

Hun er lærer og streikeleder ved Gimle Oppvekststun ungdomsskole i Bergen. Som leder i første pulje av Unios streikeuttak har hun sittet streikeklar siden meklinga starta.

– Tilbudet fra KS inneholdt ramme over frontfaget, høyere minstelønn og kronetillegg til utvalgte stillingsgrupper med lang ansiennitet, hovedsakelig lærere. Er ikke det bra nok?

– Det kan være gode enkeltelementer i et tilbud der helheten likevel er for dårlig. Vi har sakka akterut i mange år, og det provoserer. Når forbundsleder Steffen Handal sier tilbudet ikke er godt nok som helhet, tror jeg på det, sier hun.

– Fordi Utdanningsforbundets forhandlere stemte blankt i stedet for å stemme nei til forhandlingsresultatet, kan en streik ikke iverksettes før rett før skoleslutt. Er det effektivt å streike i skoleferien?

– En streik ved skolestart er mye mer effektiv. Det er nok derfor Utdanningsforbundets første streikeuttak er så beskjedent at det lett kan holdes gjennom sommeren, sier Kirkebø.

Mer tid til elevene

Oslo-lærere får mer tid til kontaktlærerjobben. Det er én grunn til at Unio anbefaler sine medlemmer å si ja til resultatet fra lønnsforhandlingene med Oslo kommune. Kontaktlærere i hovedstadens grunnskoler får nå samme økning i tid til jobben, som den de fikk i KS-området i vinter. En ny avtale innebar at kontaktlærertiden ble doblet for lærere i grunnskolen med over 20 kontaktelever. I Oslo er altså en bedre avtale fremforhandlet nå også for kontaktlærere i videregående.

Ifølge den ferske arbeidstidsavtalen for kontaktlærere ellers i landet får disse 15 minutter mer til tidsressurspotten. I Oslo får de nå 50 minutter mer årlig per elev, i tillegg til om lag to timer per elev.

Barnehage

Svært få tilsyn stammer fra tilbakemeldinger fra ansatt

Tilsyn baseres i for stor grad på henvendelser, bekymringer og klager fra foreldre og andre, for lite på tilbakemeldinger fra ansatte i barnehagene.

TEKST Paal Svendsen | ps@utdanningsnytt.no

Det kommer fram i et notat om tilsyn i barnehagene i Trondheim. Forvaltningsrevisjonen skriver at man er kritisk mot at tilsyn i dag i for stor grad baseres på henvendelser, bekymringer og klager fra foreldre og andre.

Forvaltningsrevisjonen mener videre at kommunen må gjennomføre en overordnet risikovurdering av sektoren og benytte flere kilder enn i dag, som sykefravær og medarbeiderundersøkelser.

Samlet informasjon om resultatene av gjennomførte tilsyn til barnehagesektoren, etterlyses også. Tilsynene gjelder alle forhold i barnehagene, også økonomiske, siden de ligger tilbake i tid. Fra 2022 overtok Utdanningsdirektoratet det økonomiske tilsynet med private barnehager.

I Trondheim er antallet barnehager svakt nedadgående. I 2014 var det 267, i 2020 236. Litt flere enn halvparten var private. I 2020 var det bare fire tilsyn i kommunen, noe bystyret er bekymret over. «Det kan være en risiko for at andre barnehager med utfordringer ikke har blitt fanget opp», heter det i dokumentet fra kommunen.

Forvaltningsrevisjonen mener Trondheim kommune må gjennomføre en overordnet risikovurdering av barnehagesektoren og benytte flere kilder enn i dag.

ILL. FOTO JØRGEN JELSTAD

Ifølge dokumentet er det flere tilsyn av private barnehager. Bystyret er bekymret for at offentlige og private barnehager behandles ulikt ved tilsyn og sanksjoner og ber om at kommunen påser at alle velferdsaktører som bidrar til tjenestetilbudet likebehandles.

Man ber også om at det årlig utarbeides en oversikt med opplysninger om tilsyn, områder som er kontrollert og avvik som er funnet. «På denne måten kan hele barnehagesektoren lære av tilsynene», heter det i dokumentet.

Bystyret ber om at det på bakgrunn av den overordnede risikovurderingen utarbeides en årlig plan over områder som skal kontrolleres og typer tilsyn som skal gjennomføres.

Samtidig ser bystyret positivt på at kommunedirektøren nå legger opp til en systematisk risikovurdering av hele barnehagesektoren for å sikre at veiledning og tilsyn er i tråd med de faktiske behovene.

Bystyret ber også byrådet påse at lærere sikres tilstrekkelig kompetanse slik at de kan identifisere seksuell trakassering og kunne følge opp dersom det oppstår.

Britt Fossum i Folkets Parti FNB fremmet forslag om å innføre et selvforsvarskurs for alle elever i Oslo-skolen som jevnlig gjennomføres i kroppsøvingstimen. Forslaget ble nedstemt.

Seksuell trakassering

Politikerne sier nei til selvforsvarskurs for elevene

Oslo-elever skal vite hvordan de skal håndtere seksuell trakassering, men politikerne sier nei til et selvforsvarskurs til alle elever.

Kultur- og utdanningsutvalget behandlet i begynnelsen av juni en sak som Ungdommens bystyre har brakt opp. Ungdommene mener byrådet må sørge for at skolene blir flinkere til å informere om

rutinene for håndtering av seksuell trakassering.

Derfor ber bystyret byrådet utarbeide en plan for hvordan skolene skal følge opp seksuell trakassering, med gode retningslinjer og en klar rolle- og ansvarsfordeling. Alle elever skal få tilstrekkelig informasjon om gjeldende retningslinjer for håndtering av seksuell trakassering og hvordan et varsel blir fulgt opp og håndtert.

● Livssynsfaget

Fersk rapport:

Muslimske elever føler seg stigmatisert i klasserommet

Undervisningen i livssynsfaget beskrives som belastende for muslimske elever i ny rapport.

TEKST Kaja Mejlbo | kaja@utdanningsnytt.no

Elever med muslimsk bakgrunn opplever undervisningen i kristendom, religion, livssyn og etikk i Oslo som en belastning. Det kommer frem i en ny rapport fra Institutt for kirke-, religions- og livssynsforskning (Kifo), skriver Vårt Land.

Rapporten er laget på oppdrag fra Oslo kommune. Den baserer seg på fem såkalte innsiktsseminarer. Flere av de intervjuede opplever blant annet sammenhengen mellom islam og religionskritikk som utfordrende.

Eli-Ann Vongraven Eriksen, spesialist i islam ved lærerutdanningen ved Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet (NTNU) sier til avisen at man i norske klasserom lærer lite om religionen islam og mye om medienes fremstilling av islam.

– Det vi ser fungerer, er å undervise om andre ting enn terrorisme og ekstremisme. Det er ikke sånn at vi ikke skal ta det opp disse temaene, men

alt kan ikke handle om det. Vi anbefaler å vise flere bilder av islam, og å snakke om og trekke frem vanlige muslimer i hverdagslige situasjoner, sier Eriksen.

I Kifo-rapporten blir det fra flere informanter ytret ønske om økt kompetanse blant lærere når det gjelder rasisme og diskriminering.

Sunniva Holmås Eidsvoll (SV), byråd for oppvekst og kunnskap i Oslo, sier hun tar funnene på største alvor:

– Temaet rasisme og hvordan vi kan motvirke det, er noe av det viktigste vi skal lære barn og ungdom om i skolen. Dette er sterkt vektlagt i de nye læreplanene, og det står høyt på dagsordenen i Oslo kommune. Blant annet har vi utviklet en egen handlingsplan mot hatefulle ytringer i Oslo kommune, med flere tiltak rettet mot skolen. I tillegg har vi fokus på kompetanseheving blant skolens ansatte i temaene mangfold og integrering, sier hun til Vårt Land.

Flere av de intervjuede i en fersk rapport opplever sammenhengen mellom islam og religionskritikk som utfordrende.

ILL.FOTO BO MATHISEN

● Seksualitet

Kristen bergensskole fjernet regnbueflagg

Et regnbueflagg er fjernet av ledelsen ved Danielsen videregående skole i Bergen. Rektor sier den kristne skolen ikke støtter «agendaen som ligger bak Pride».

TEKST Paal Svendsen | ps@utdanningsnytt.no

Flagget, som også hadde teksten «Å elske er en menneskerett», hang over et fellesareal på skolen i Bergen sentrum før det ble tatt ned, skriver Bergensavisen.

Rektor Birger Danielsen bekrefter at flagget ble besluttet fjernet.

I fjor ble pride-flagget på Bjøråsen skole på

Romsås i Oslo tatt ned og forsøkt tent på.

– Pride-bevegelsen har medvirket til viktig arbeid mot diskriminering og mot hets rettet mot sårbare mennesker i samfunnet. Å jobbe for likeverd er godt. Samtidig er bevegelsen nært knyttet til organisasjonen FRI, som også har tydelig ståsted i samlivsspørsmål og for hva man ønsker å fremme av verdier rundt rammer for seksualitet, som det må være rom for å være uenig i. Vi som en kristen friskole støtter altså ikke alt det, het det i rektorens kunngjøring.

Rektor Danielsen mener flagget kunne oppfattes som en støtte til «hele agendaen som ligger bak Pride».

Bifile Christian Onstad-Kalvik er én av flere elever som reagerer.

– Det er sårende, og jeg tror det kan være skadelig for dem som er i skapet, som ikke vet hva de skal gjøre og hvem de skal snakke med. Det er krenkende mot det homofile samfunnet, sier 18-åringen.

Festivalsjef Joakim Aadland for Regnbuedagene i Bergen er skuffet når han hører hva som har skjedd: – Det er synd at en skole som skal gå foran som et godt eksempel, nekter noen å henge opp et flagg og vise stolthet for mangfoldet vi har, sier han. NTB

Inntak til videregående skole

Elvebakken videregående er en av skolene i Oslo med høyest karaktersnitt. Blandingsmodellen vil føre til at elever fra ulike karakterintervaller får mulighet til å komme inn på denne skolen.

FOTO SONJA HOLTERMAN

Går for blandingsmodellen

Med to tredjedels flertall vedtok Elevorganisasjonen i Oslo at de vil endre inntaksmodell i videregående. Oslo SV og Oslo Ap får støtte til blandingsmodellen.

TEKST Marianne Ruud | mr@utdanningsnytt.no

3. juni arrangerte representantskapet i Elevorganisasjonen i Oslo debatt om å endre inntaket til videregående skoler fra karakterbasert inntak til den såkalte blandingsmodellen som byråds Sunniva Holmås Eidsvoll (SV) har foreslått.

– Debatten varte i to timer og endte med to tredjedels flertall for blandingsmodellen, sier Hannah Skare Myklebust til Utdanning.

Elevorganisasjonen i Oslo ønsker seg en inntaksmodell der en del av plassene til studie-spesialiserende linje går til dem med flest grunnskolepoeng, og en del av plassene går til elever fra ulike karakterintervaller.

Hvor store andeler som bør tas inn etter karakterbasert modell henholdsvis ulike karakterintervaller, gjorde representantskapsmøtet ikke noe eksplisitt vedtak om. Men Myklebust er opptatt av at elevstemmen blir hørt i videre debatt om ny inntaksmodell.

I midten av mars holdt Oslo SV en paneldebatt om ny inntaksordning. Byråd for oppvekst og kunnskap, Sunniva Holmås Eidsvoll (SV) redigerte for blandingsmodellen. I ettertid er hennes forslag behandlet politisk i alle de tre byrådspartiene. Blandingsmodellen ble enstemmig vedtatt på representantskapsmøtene både til Oslo SV og Oslo Ap. Oslo MDG vedtok imidlertid å utsette sin avgjørelse til neste bystyreperiode.

Lovbrudd

Omfattende lovbrudd i skoler og barnehager

Statsforvalterne gjennomførte 193 tilsyn i skoler og barnehager i fjor. Kun elleve av tilsynene ble avsluttet uten at statsforvalterne fant brudd på loven, ifølge Kommunal Rapport.

I tolv av femten tilsyn som omfattet kommunens ansvar for å fatte enkeltvedtak, ble det avdekket at kommunene ikke tar stilling til hva som er barnets beste når de fatter vedtak om spesialpedagogisk hjelp. I tre av fire tilsyn om spesialpedagogisk hjelp ble avdekket at eleven ikke fikk den hjelpen den hadde rett til i henhold til vedtaket.

I 51 av 54 tilsyn om rett til et trygt og godt skolemiljø ble det avdekket brudd på regelverket.

Når Statsforvalteren avdekker lovbrudd ved tilsyn, får kommunen eller fylkeskommunen en frist til å sørge for at lovbruddet ikke skjer videre.

Media

– Det er utrolig stas at jobben vi gjør, blir lagt merke til og anerkjent, sier redaktør Line Fredheim Storvik. Hun sier de ikke hadde klart det uten dyktige frilansere, bidragsytere og designere, som kreativ leder Øyvind Kristiansen i Mediamania (t.h.).

FOTO PAAL SVENDSEN

Hederlig omtale til «Første steg»

Første steg mottok hederlig omtale for utviklingen av tidsskriftet under utdelingen av årets Fagpressepriser.

– Det er utrolig stas at jobben vi gjør for å utvikle Første steg til det beste for leserne, blir lagt merke til og anerkjent, sier redaktør Line Fredheim Storvik i Første steg.

Første steg har tidligere fått tre hederlige omtaler, to av dem mottok tidsskriftet for sin dokumentar om gisseldramaet i Hjelmenland barnehage 20 år etter. Første steg fikk også hederlig omtale i 2018 for sin temasak om barnehagelærernes hverdag i 11 ulike land.

Nordea

Medlemstilbud på billån fra Nordea!

Som medlem av Utdanningsforbundet får du et
av Norges beste billån. Med rente fra 3,10 %

Søk lån til bil, MC og caravan
på billan.nordea.no

Priseksempel:
Eff.rente 4,62 %
kr 150.000,- o/5 år,
Etabl.geb. kr 2000,-
Tot.: kr 167.880,-

Erfaringer etter ett år med «Frihetsforsøket»:

Selvstyre gir ny giv i

Barnehager og skoler i Danmark er sluppet fri. Lærere ved Bjergmarkskolen sier de opplever ny arbeidsglede og utforskertrang.

TEKST Marianne Ruud | mr@utdanningsnytt.no

FOTO Kristian Ridder-Nielsen

– **Skoleledelsen** er blitt mindre restriktive. Har vi en idé, får vi gjerne beskjeden: «Gjør det, prøv det!» For Frihetsforsøket fikk vi ofte nei. Nå er målet å teste ut så mange ideer som mulig i løpet av disse tre årene, sier Camilla Holdt.

Holdt er lærer for 2. trinn ved Bjergmarkskolen i Holbæk kommune i Danmark. Holbæk ligger rundt en times kjøring nordvest for København og har 11 grunnskoler. Ved Bjergmarkskolen går 1200 elever, fordelt på 0. til 9. klasse. For et halvt år siden fikk de en ny skolehverdag, da startskuddet for «Frihetsforsøket» gikk (se faktaboks).

Nå er det lærerne som i stor grad bestemmer hvordan undervisningen legges opp. Forsøket evalueres underveis.

Ved Bjergmarkskolen har Frihetsforsøket så langt ført til morgenmatskafé, kortere skoledager, tolærersystem og dannelsesdager.

– I starten syntes vi det var litt skummelt. For vi følte på ansvaret vi har for skolemiljøet og for elevenes læring. Vi lurte på hvordan elever, foreldre og lokale politikere kom til å reagere, for vi var jo litt overveldet over at regjeringen ville overlate så mye ansvar til oss, sier Holdts kollega, Christine Taagaard Andersen.

– *Hvordan har det gått?*

– Overraskende bra. I starten fikk vi noen kritiske spørsmål både fra foreldre og lokale politikere, om kortere skoledager og om elevene får undervisningen de har krav på. Men nå har vi senket skuldrene. Nå heier de faktisk på oss, sier Holdt.

Dannelsesdager og nasjonale prøver

Denne maidagen har elevene samlet seg i klasserommet for å få informasjon om dagens spesielle aktivitet, «Skolenes sangdag». Elevene på 2. trinn strømmer til og tar plass på hver sine trappetrinn i atriet rett utenfor klasseromsdørene.

Arealet her er også lekeområde for elever. Her er det paradiset på gulvet og spill og leker i hyllene.

Mer varierte skoledager er noe av det elevene på Bjergmarkskolen får oppleve. Denne formiddagen leder lærer Camilla Holdt (til høyre) Skolenes sangdag med engasjerte elever og andre lærere.

danske klasserom

● Frihetsforsøket

- «Dette er en veldig, veldig vill idé» sa den danske statsministeren Mette Frederiksen fra Sosialdemokratene da hun lanserte «Frihetsforsøket» for Folketinget i oktober 2020.
- Våren 2021 gikk startskuddet for tillitsforsøket i sju danske kommuner.
- Hver kommune har fått full frihet på ett velferdsområde: skole, barnehage eller eldreomsorg.
- Formålet er å redusere byråkrati og detaljstyring, og finne ut hvordan hverdagen blir dersom personalet får bestemme.
- Noe ligger likevel fast. Skolen skal være gratis, og det er ikke satt av ekstra midler til Frihetsforsøket og læreplanene skal fortsatt følges.
- Frihetsforsøket skal vare i tre år og blir evaluert underveis. Men allerede nå er det klart at også de resterende danske kommunene skal få større frihet på ett valgfritt velferdsområde.

Christine Taagaard Andersen og Camilla Holdt (foran) deler ansvaret for en klasse på 2. trinn. Denne formiddagen bidrar også pedagogene Camilla Mårtensen (lengst til venstre) og Marianne Nielsen (lengst til høyre).

I tillegg kan elevene leke på grøntområdet rett utenfor, som har mange lekeapparater.

Lærerne kobler opp storskjermen og sjekker at lyden virker. Så starter sendingen fra Danmarks Radio. Elevene lytter til instruksjonene, gjør ulike bevegelser, og synger av full hals. Camilla Holdt og hennes kollega Christine Taagaard Andersen stemmer i.

De to lærerne deler en 2. klasse.

– Jeg er ikke sammen med Christine i hennes timer og hun er ikke sammen med meg i mine, men vi har ansvar for klassen sammen. På vårt trinn er det fire 2.-klasser, og jeg er teamleder på trinnet. Det betyr at jeg har månedlige møter med ledelsen, møter som nå handler mye om Frihetsforsøket, forteller Holdt.

Måten Holdt og Andersen samarbeider på, kom i gang med Frihetsforsøket. Det samme gjorde morgenmatskafé for elever.

– Morgenmatskafé og måten å samarbeide på som makkerer med å dele klassen, kunne vi begynt med uavhengig av Frihetsforsøket, men det føltes riktig å gjøre det nå, fordi vi tenker nytt, sier Holdt.

Noe av det som gjorde oppstarten av forsøket krevende, var koronapandemien, for skolen er blitt stengt og åpnet igjen flere ganger. Men på denne skolen var de tidlig ute.

Ved Bjergmarkskolen startet Frihetsforsøket med at Holdt, tre andre lærere og Holbæk kommunens ordfører, hadde et digitalt møte med statsminister Mette Frederiksen.

– Vi pleier å begynne planleggingen av neste skoleår allerede i mars måned. Derfor brukte vi våren 2021 til å finne ut av hva vi ville endre på. Det er fortsatt lover og regler vi skal følge, men nå får vi lov til å tenke egne tanker. Noe av det første vi gjorde, var å gå til formålsparagrafen for folkeskolen, som fortsatt gjelder, og ta utgangspunkt i den, sier Christine.

Holdt sier de startet med å finne ut hva lærerne ønsket, hva elevene ville og hva skoleledelsen tenkte. Den første virkelig gode planleggingsperioden kom juni 2021, da lærerne var en uke på skolen uten barn.

Da ble det blant annet bestemt at skoledagen

skulle bli 35 minutter kortere.

– Men elevene får ikke mindre undervisning. Det er i stedet knepet litt inn på pausene. Nasjonale prøver er også droppet, noe forsøket gir rom for, forteller Holdt.

Det er en befrielse, er de to lærerne enige om.

– De nasjonale prøvene fører til masse stress og press, ikke bare for oss lærere, men også for elevene. Noen av testene er veldig krevende. Vi har opplevd at barn blir lei seg og gråter fordi de ikke forstår hva de skal gjøre. Men dersom jeg lager en test selv, kan jeg gi elevene en oppgave om gangen og forklare dem hva de skal gjøre. I tillegg kan jeg ha med meg en klassepedagog i timen som kan hjelpe til, sier Holdt.

De to lærerne er opptatt av at elevene også skal

høres, og med forsøket har de satt i gang med en såkalt dannelsesdag hver onsdag.

Tverrfaglige utedager

– Vi har valgt ut tre små fag som vi satser ekstra på: billedkunst, musikk og naturfag. De fagene samler vi på en dag, og denne dagen brukes til fordypning. Vi kaller det en dannelsesdag, forteller Andersen.

Disse dagene drar de gjerne ut av huset og lager forskjellige «verksteder». En dag med naturfag var fisk temaet. Da fisket elevene, dissekerte fangsten og stekte den på bål. De lærte om fiskerienes historie og betydningen av fiske som næringsvei i Danmark.

– Vi hadde også verksteder der elevene malte

fisk på planker og sang sanger om fisk. Slik ble det en dag ute der alle de tre fagene var representert. Hver uke forbereder vi nye temaer og nye verksteder, sier Holdt og legger til:

– Selv om vi har unge elever, prøver vi å gi elevene innflytelse og medansvar. Vi spør hva de vil. Elevtallet setter noen begrensninger, men med klassepedagogene er vi noen flere voksne og vi strekker oss langt for å få det til.

Bare 2. trinn har dannelsesdag hver uke. Men andre lærere på skolen har latt seg inspirere. Noen har en dannelsesdag månedlig, forteller Andersen og legger til:

– På vårt trinn kjempet vi for å få gjøre dette. Det betyr blant annet at vi må gå på kompromiss med kompetansen, for eksempel med musikkopp-

«Selv om vi har unge elever, prøver vi å gi elevene innflytelse og medansvar. Vi spør hva de vil.»

Camilla Holdt, lærer

legg, siden vi ikke har en musikkpedagog. Men Frihetsforsøket gir oss lov til å fravike kravet til kompetanse, og vi har fått aksept fra ledelsen. Som pedagoger setter vi oss uansett veldig godt inn i alle faglige temaer og så bruker vi vår didaktiske kompetanse.

Klasserommet er også preget av dannelsesdagen. Her henger alle bokstavene i fargelagt versjon på en lang tørkesnor oppunder taket. En vegg er dekket av monstertegninger, en annen har plakater om insekter: Det finnes én million forskjellige insekter i verden, og Danmark har rundt 20.000 arter.

Lærer Camilla Holdt mener de ser endringer hos elevene etter at de gjorde om på skoledagene.

– Elever som normalt har problemer med å sitte stille, klarer det nå fordi de får fordype seg i noe.

Hun nevner flere temaer de har lyst til å legge til dannelsesdagen.

– Jobb og utdanning tilhører det vi i Danmark kaller timeløse fag. Noen skal ta opp disse temaene, for eksempel seksualundervisning, snakk med en prest, møt en håndverker. Alt dette har vi nå tenkt å legge til dannelsesdagen, sier hun.

– Andre temaer er å snakke med politiet, lære å gå i trafikken, sykkelprøve. Før fikk gjerne kontaktlærer ansvar for alt dette. Dannelsesdagen kan brukes til å få alle elever ut for å sykle.

Lærerne har også merket seg at dannelsesdagene betyr ekstra mye for tospråklige elever og elever med andre utfordringer, som skal inkluderes i vanlig skole.

– Det er det som gjør Frihetsforsøket så fint. Vi lærere får bestemme ut fra den elevgruppa vi har, sier Andersen.

To pedagoger i timene

Andreklassingene Aksel, Kaya og Enisa forteller ivrig om hva de har opplevd disse onsdagene. De har hatt verksteder om sunnhet og helse, de har vært i zoologisk hage og de har laget julekalender om barn i andre land. Da temaet var insekter gravde de ned feller, fanget småkryp og artsbestemte dem.

– Jeg fanget en stor bille, forteller Aksel.

– Jeg fanget en sommerfugl, sier Enisa.

Men det de liker aller best med Frihetsforsøket er at det er flere voksne i til stede.

– Nå får vi raskere hjelp, sier Aksel.

– Lærerne har litt mer tid til å hjelpe oss nå. Det er blitt roligere i klasserommet, og vi trives bedre, mener de tre.

Da Holdt og Andersen bestemte seg for at de ville teste ut et tolærersystem, gikk de til forskningslitteraturen. De valgte å følge metoden «co-teaching», som er beskrevet i en fagbok av Micki Sonne Kaa Sunesen fra 2021. Han har forsket på relasjonspedagogikk i skolen. Boka handler om

å skape et godt samarbeidsmiljø for inkludering og mestring.

– Vi spurte skoleleder og fikk ja. Så dro vi på kurs og fikk lære metodene som i boka beskrives som seks ulike former for samarbeid mellom lærere og mellom lærere og elever. Og siden vi legger vekt på inkludering og læring og deltakelse for alle barn, passet opplegget bra, sier Andersen.

– Co-teaching handler om hvordan vi planlegger timene med to voksne i klasserommet samtidig, der vi har et felles ansvar for elevene. Jeg har for eksempel med meg Marianne Nielsen, vår skolepedagog, i mine timer. Vi kan dele klassen, slik at jeg lager et opplegg for de faglig sterke elevene og hun et opplegg for dem som krever ekstra oppfølging. Så bytter vi på. Dette er en annen måte å jobbe på enn å ha en skolepedagog sittende i vinduskarmen, et bilde som ofte brukes i Danmark, sier Holdt.

I boka beskrives også hva som kreves av ledelsen og de organisatoriske rammene som må til.

– For å lykkes, mener forfatteren, må vi skape sterke fellesskap og ha hjerte for alle barn. Det stemmer godt med måten vi tenker på.

Andersen og Holdt er ikke i tvil om at de liker den nye friheten.

Men de tror ikke dette alene vil gjøre det enklere å rekruttere flere til læreryrket.

– Det er stadig utfordrende å være lærer, og det som kanskje er mest krevende, er foreldresamarbeidet og barn som utfordrer. Det må man tåle å stå i over tid, for vi får ikke alle de ressurser vi ønsker oss til å følge opp hvert enkelt barn, sier Holdt.

Men at Frihetsforsøket kan bidra til å synliggjøre behovet for flere lærerkolleger, det er hun overbevist om.

– Hvis vi skal realisere alle våre spennende pedagogiske ideer, da må vi være nok folk på jobb.

I denne boka beskrives seks ulike former for samarbeid mellom lærere og mellom lærere og elever.

De elsker dannelsesdagene som gir et avbrekk fra klasserommet, og de synes det er flott å få raskere hjelp med to pedagoger i klasserommet. Fra venstre Aksel, Kaya og Enisa.

– Morgenmatskafé kunne vi ha gjennomført uten Frihetsforsøket. Men vi kunne ikke avkortet skoledagene eller laget fordypelsesdager på tvers av fag, sier rektor Per Gjerrild ved Bjergmarkskolen.

Skoleleder:

– Krevende i starten

Rektor Per Gjerrild har helt bevisst tatt ett skritt tilbake.

– Forsøket varer i tre år, men allerede nå ser vi at vi neppe går tilbake til å gjøre ting slik vi gjorde det før, sier Per Gjerrild, rektor ved Bjergmarkskolen.

Da statsminister Mette Frederiksen lanserte «Frihetsforsøket» i sin åpningstale til Folketinget i 2020, nevnte hun Holbæk kommune spesielt. Det kom overraskende på rektor Gjerrild.

– Vi visste ikke hva statsministeren ville. Det gjorde oss litt bekymret i starten. Men så fikk vi vite at selv om vi skulle få lov til å fravike lover og regler, var det fortsatt noen rammer vi måtte forholde oss til. Da kom spørsmålene: Hva skal vi gjøre nå, som vi ikke har kunnet gjøre før? Hva skal vi ta fatt på?

På innovasjonsmøtet skolen arrangerte, kom mange ideer på bordet. Det ble konkludert med å droppe nasjonale prøver, lage frokostkafé, ha flere timer med to voksne i klasserommet og korte ned på skoledagen. I tillegg ønsket lærerne å legge mer vekt på dannelse og fordypning i fagene.

– Kunne man gjort mye av det samme uten frihetsforsøket?

– Det kunne man, men frihetsforsøket har frigitt energi som førte til at vi ble enige om noen endringer vi ville gå for. Så måtte vi legge innhold i endringene. For det skjer jo ingenting bare fordi det er to voksne i et lokale. Da kom ideen om co-teaching som kompetanseutviklingstiltak.

Noe av kritikken mot frihetsforsøket har vært at det ikke følger med ekstra penger. Ved Bjergmarkskolen har de til og med blitt bedt om å effektivisere driften.

– Men det gjør også frihetsforsøket mer realistisk. Det er jo gjerne sånn at man uansett ikke får de ekstra midlene etter endt forsøksperiode, sier Gjerrild.

Skolelederen mener han merker at forsøket har positiv effekt på engasjementet ved skolen.

– Og du selv, tar du på deg ja-hatten når lærerne vil gjøre endringer?

– Ja, både kommuneledelsen og jeg har måttet ta et skritt tilbake. For poenget er å finne ut hvordan skolehverdagen blir, hvis personalet får bestemme. I starten synes jeg det var litt krevende. Den følelsen har jeg ikke lenger.

«Poenget er å finne ut hvordan skolehverdagen blir, hvis personalet får bestemme.»

Per Gjerrild, rektor

– Med utgangspunkt i FNs verdensmål skal elevene se utfordringen, finne løsningen og gjennomføre oppgaven. Vi lærer dem å bli forandringsagenter, forklarer lærer Søren Meiner.

Lærer Søren Meiner har laget et helt nytt valgfag i tett samarbeid med sine elever.

Elevene på Vipperød skole løser

I et helt nytt valgfag med utgangspunkt i FNs bærekraftsmål er elevene blitt forandringsagenter.

– Da vi skulle lage vår drømmeskole, bestemte vi oss først for å gjøre skoledagene kortere, deretter begynte vi å planlegge hvordan vi skal få mer mening inn i det faglige for elevene, forteller Søren Meiner, lærer ved Vipperød skole i Holbæk.

Våren 2021 inviterte skoleledelsen og lærerne elevene til idéutviklingsmøte, arrangerte foreldreaften og hadde kollegasamlinger for å samle innspill til hva som skulle bli deres frihetsforsøk. I tillegg til kortere skoledag bestemte de seg for å samarbeide mer på tvers av fag, kutte den nasjonale prøven i dansk, endre organiseringen av

valgfag og gi elevene mer reell innflytelse over det faglige innholdet.

– Vi ville at elevene skulle få oppleve at de lærer noe de kan bruke, ikke bare noe som står i læreplanen, forteller Meiner.

For å lage kortere skoledager har de knepet litt inn på pausene for de yngste elevene. De eldste får noe mindre undervisning enn før. I stedet for å telle timer, tar de nå utgangspunkt i kompetansemålene for hvert fag og trinn og legger opp til mer tverrfaglig samarbeid.

Forandringsagenter

Valgfaget har også fått en helt ny plass. Neste år skal også de yngste elevene få valgfag. De eldste har allerede fått bryne seg på det nye.

– Vi tenkte: Hvorfor ikke lage et valgfag og en prøveform som gir mening for elevene? Det var da ideen om å bruke FNs bærekraftsmål som utgangs-

punkt kom, forteller Meiner.

I det nye valgfaget skal elevene designe praktiske løsninger på ulike utfordringer: Hvordan designe og snekre et bord til morgenmat på skolen? Hvordan kan vi leve sunt? Hvordan bekjemper vi klimaendringene eller sult? Løsninger lages på verkstedet, på skolekjøkkenet eller i klasserommene. På den måten får elevene brukt sin kreativitet.

– Vi prøver å utdanne forandringsagenter, som ser utfordringene, finner løsninger og gjennomfører oppgaven, forteller Meiner.

Kollegadager med elever

Han sier han kan se hvordan faget inspirerer og motiverer elevene. Også skoleleder ved Vipperød og Ågerup skole, Gitte Tonn, mener hun ser flere endringer med frihetsforsøket allerede.

– Altfor mange elever skjønner ikke meningen med mye av det man gjør i skolen. De kjeder seg.

«Frihetsforsøket har ført til at vi kan vende tilbake til spørsmålet: Hvordan lar vi oss begeistre?»

Gitte Tonn, rektor

Rektor Gitte Tonn forteller at elevene har fått større innflytelse på det faglige innholdet. Allerede nå ser de på det som en positiv erfaring.

verdensproblemer

Det må vi ta på alvor, sier hun.

Nå tar hun med elevene på råd, også når det gjelder det faglige innholdet.

– Vi har invitert elevrådet med på lærernes kollegadager. Der diskuterte lærere og elever ulike ideer, forteller Tonn, som innrømmer at det er både en spennende og krevende øvelse.

– Men nå tenker jeg: Hvorfor har vi ikke latt elever delta mer i planleggingsarbeidet før? Med frihetsforsøket opplever elevene at det er bruk for dem og at de har en reell innflytelse, sier hun.

– Hvordan er det å være skoleleder når lærere og elever med mange forskjellige meninger ønsker innflytelse over skolehverdagen?

– Alle kan selvsagt ikke få viljen sin. Men når flere blir hørt, får vi et bedre beslutningsgrunnlag. Så evaluerer vi tiltakene underveis.

Samtidig som elevene er blitt mer aktive, har dessuten lokalpolitikkerne tatt noen steg tilbake.

«Vi ville at elevene skulle få oppleve at de lærer noe de kan bruke.»

Søren Meiner,
lærer ved Vipperød
og Ågerup skole

– Vi er vant til at de finner på en masse ting de mener skolen bør gjøre. Nå går de heller i dialog med oss, og har tro på at vi ansatte utvikler skolene i Holbæk til elevenes beste, sier hun.

Trenger positive fortellinger

Gitte Tonn ser det som en klar fordel at de har droppet den nasjonale prøven i dansk. Aller helst vil hun også få endret avgangseksamen i 9. klasse.

– Så lenge vi holder fast ved dagens prøver, er det veldig vanskelig å gjøre noe helt nytt. Selvfølgelig skal det holdes øye med at skolene oppnår noen resultater. Men det er mange måter å gjøre det på. Frihetsforsøket har ført til at vi kan vende tilbake til spørsmålet: Hvordan lar vi oss begeistre?

– Kan det også gjøre det lettere å rekruttere lærere?

– Jeg tror i alle fall at Frihetsforsøket er med på å lage positive fortellinger om folkeskolen. Det trenger vi, for dem har vi bruk for noen flere av.

Regjeringen lar seg inspirere av

Den norske regjeringen er i gang med en tillitsreform i offentlig sektor. Som ledd i arbeidet reiste en delegasjon til Holbæk kommune for å se nærmere på det danske frihetsforsøket.

Med på turen i vinter var blant annet tidligere kommunal- og distriktsminister Bjørn Arild Gram (Sp), som nå er forsvarsminister, statssekretær Ole Gustav Narud (Sp) og KS-ledelsen.

Målet med turen var å få inspirasjon både til arbeidet med fornying av offentlig sektor, innovasjonsarbeid og tillitsreformen. En av dagene besøkte de Gislinge skole i Holbæk kommune.

– Turen til Danmark var min idé. Bakgrunnen var at Danmarks innenriksminister Kaare Dybvad Bek, som jeg har samarbeidet med før, fortalte meg om frihetsforsøket, sier Narud til Utdanning.

Han forteller at den norske regjeringen er nysgjerrig på det som skjer i Danmark, blant annet fordi danskene har kommet langt med sine desentraliseringsreformer.

– Flere virksomheter er flyttet ut av de store byene. Politi og sykehus er gjenopprettet på steder som hadde mistet det. I tillegg deltar sju kommuner i forsøket der kommunalt ansatte har fått mer frihet og større ansvar. I Norge har slik desentralisering vært en litt fremmed tanke.

– Ansatte i kommunene forteller at de ble overrasket og litt skremt da statsminister Mette Frederiksen talte til Folketinget høsten 2020, og sa hun ville slippe flere kommuner fri fra lover og regler. Forstår du det?

– Jeg kan godt forstå at statsministerens idé kunne virke litt skremmende i begynnelsen. Under vårt besøk i Holbæk kom det fram at det er noen rammer man skal holde seg innenfor, noen regler som skal følges og noen budsjetter som skal holdes. Men samtidig er det et ganske vidt rom for å gjøre ting annerledes, sier Narud.

Ved Gislinge skole, som de norske politikerne besøkte, har de kortet ned på antall undervisningstimer, økt tallet på pedagoger i klasserommet og jobber nå mer i tolærersystem.

– Jeg har selv lurt på om elever og studenter har så stort utbytte av den siste timen på dagen, om det er da de ser lyset, sier Narud.

Arbeidet er i gang

I valgkampen i fjor ga de rødgrønne et løfte om å gjennomføre en tillitsreform i kommunal sektor, blant annet i skoler og barnehager. I april i år møtte kunnskapsminister Tonje Brenna (Ap) partene i sektoren, deriblant KS, Utdanningsforbundet, Elevorganisasjonen og Foreldreutvalget for barnehage og grunnskole.

● Dette lover regjeringen

1. Mer faglig frihet for førstelinja.
2. Reduserte rapporterings- og dokumentasjonskrav.
3. Større handlingsrom for kommunale og fylkeskommunale styresmakter.
4. Styrket medvirkning og involvering fra organisasjonene til de ansatte.
5. Bedre styring, organisering og samordning.
6. Økt bruk av tillitsbasert ledelse.
7. Vurdering av kravene til tilsyn, rapportering og dokumentasjon.

Hun lovet dem blant annet at målet med reformen er mer faglig frihet til førstelinja, styrket medvirkning og involvering fra organisasjonene til de ansatte, økt bruk av tillitsbasert ledelse og reduserte rapporterings- og dokumenteringskrav.

– Vi må ha en bedre arbeidsfordeling mellom hva politikerne skal bestemme og hva de som arbeider ute i skoler og barnehager skal bestemme. Våre beslutninger påvirker livet i det enkelte klasserom og i den enkelte barnehage. Vi må anstrenge oss for å jobbe parts-sammensatt på flere nivåer og gi fagpersonene i skoler og barnehager nødvendig handlingsrom, sa Brenna etter møtet.

Statssekretær i kommunaldepartementet, Ole

frihetsforsøket

Elevene på Bjergmarksskolen i Holbæk kommune har fått en ny skolehverdag. Frihetsforsøket fikk nysgjerrige norske politikere til å komme på besøk for å la seg inspirere i arbeidet med tillitsreformen.

FOTO Marianne Ruud

«Det er ikke så lett
å eksperimentere
med folks indivi-
duelle rettigheter»

Ole Gustav Narud (Sp),
statssekretær i Kommunal-
og distriktsdepartementet

Gustav Narud forteller at det nå er satt ned et statssekretærutvalg og interdepartementale samarbeidsgrupper på embetsmannsnivå som jobber med tillitsreformen.

– Det vi har erfart så langt, er at virkeligheten er ganske forskjellig fra sektor til sektor, sier han.

– *Ser du for deg et frihetsforsøk i Norge?*

– Mitt inntrykk er at i Norge har vi et sterkere innslag av individuelle rettigheter enn i Danmark. Da stilles det strenge krav til hvordan tjenestene skal utformes. Det er ikke så lett å eksperimentere med folks individuelle rettigheter, sier Narud.

Mer praktisk undervisning

Selv er Narud utdannet økonom og underviser ved

Høgskolen i Innlandet. Da han besøkte Gislinge skole, ble han spesielt begeistret for hvordan skolen har invitert inn håndverkere og lokale lag og foreninger for å gjøre dagene mer varierte, og lage nye valgfag for elevene.

– Det synes jeg høres ut som en god idé. Jeg gikk selv på en skole der det ble lagt vekt på fag som sløyd og håndarbeid. Og selv om jeg var flink på skolen, syntes jeg praktiske oppgaver var morsomme. Jeg tror mange ser et behov for at skoledagene brytes opp, så elevene ikke bare hører læreren snakke. I Danmark så vi at frihetsforsøket ga lærerne nye muligheter til det.

– *Et viktig mål med frihetsforsøket er å skape mer begeistring. Ser du det behovet?*

– Uten tvil. Jeg vet at det å vekke og holde på elevenes interesse er krevende. De gangene jeg klarer å bryte opp undervisningssituasjonen, og kombinere teori med aktuelle hendelser slik at studentene ser sammenhenger, da er det en forbedring for alle parter.

– *Skolene i Holbæk i Danmark har også kuttet ut nasjonale prøver, og lærerne sier det er en befrielse. I Norge har Senterpartiet foreslått at de skal være utvalgsprøver. Et det en god idé?*

– Det får tiden vise, svarer Narud diplomatisk.

«Barn fungerer som forskere, og ikke som elever.»

Jesper Juul (1948–2019), dansk familierapeut og forfatter

Yrkesfag

Fagskolene: Stabil søknad til landbruksfag

I 2022 har over 700 personer søkt landbruks- eller matrelaterte fag ved en fagskole som førstevalg, ifølge en pressemelding fra Regjeringen.no.

Antall søkere til landbruksfag holder seg stabilt på rundt 120 søkere. Til matrelaterte fag har over 300 søkt i år, en økning på 16 prosent fra i 2021.

Veksten innen matfag skyldes også helt nye fag, som «Handverksysting – verdiskaping i mjølkefor- edling» ved Fagskolen i Vestland med 51 søkere til 15 planlagte plasser; mens det veletablerte faget «Kjøkken og restaurantledelse» ved Fagskolen i Vestfold og Telemark fikk 53 søkere til 25 planlagte plasser. Om lag 300 personer har søkt fagskoletil- bud innen ulike gartnerfag i år.

Ved universiteter og høyskoler har flere fag hatt nedgang i antall førstevalg-søkere fra 2021, oppgitt i prosent: landbruk 17, veterinær 16, mat- og lærer 33 og andre grønne fag 21.

Skogbruk ved Høgskolen i Innlandet skiller seg ut med nær en dobling i antall søkere fra i fjor.

Til matrelaterte fag ved en fagskole har over 300 søkt i år, en økning på 16 prosent fra i 2021.

ILL. TONE LILENG

Digital læring

En av ti studenter går på en fleksibel utdanning

Ti prosent av registrerte studenter følger nå et fleksibelt i stedet for et campusbasert studietilbud, viser Tilstandsrapporten for høyere utdanning. Det melder Regjeringen.no

– Behovet for fleksible utdanninger øker. Flere ønsker å studere der de bor og kombinere utdanning med jobb og familie, sier minister for forskning og høyere utdanning, Ola Borten Moe (Sp).

Arbeidslivet mangler arbeidskraft og kompetanse. Det er også mindre arbeidsinnvandring.

– Vi har nå et svært godt arbeidsmarked. Det gjør at vi må få flere ut i jobb, samtidig som de som allerede er i jobb må få tilbud om faglig påfyll. Derfor må vi nå ut til flere med fleksible utdanninger, sier Borten Moe.

Arbeidslivet mangler arbeidskraft og kompetanse. Dermed kan utdanning via datamaskinen komme godt med.

ILL. FOTO TUMISU, PIXABAY

Nynorsk

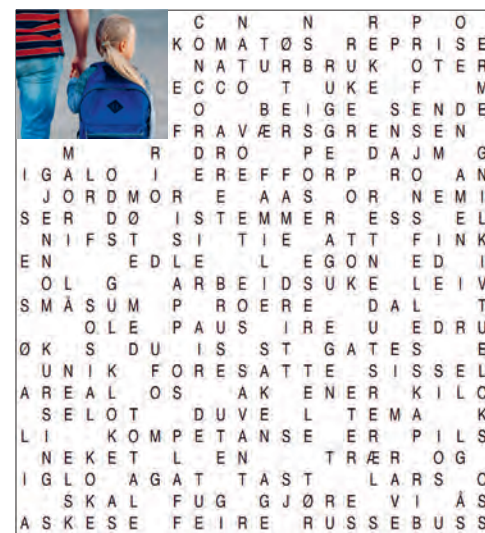
Dialekt- og historisk ordbok komplett på nett

Norsk Ordbok, ei dialekt- og historisk ordbok, finst no i ei komplett nettbasert utgåve, frå a til å, i første omgang som betaversjon. I tillegg er nytt materiale publisert for første gong sidan Universitetet i Bergen (UiB) overtok arbeidet med ordboka i 2016 frå Universitetet i Oslo (UiO). Då var papirutgåva i 12 bind ferdig, og UiO hadde òg revidert ordboksartiklane med forbokstavar frå i til å, digitalisert dei, og gjort dei moglege å søke på nett.

– Ordboka inneheld all mogleg informasjon om ord i det nynorske skriftspråket og dokumenterer dialektane våre, seier språkforskar og redaktør for ordboka, Gyri Smørødal Losnegaard, i ei pressemelding frå NTB.

Arbeidet med Norsk Ordbok starta i 1930. Det første heftet kom ut i 1950. Første heile band kom i 1966 og siste i 2016. Boka inneheld over 300 000 ordartiklar.

Kryssordløysing i Utdanning nr 7

Vinnarane

Vinnarane av kryssordet i Utdanning nr. 7/2022 er Elin Orvall Kirksæther, Trondheim, og Emilie Kirkestuen, Trondheim, som vil få kvar sin boksjeck på kr. 500. Vi gratulerer!

● Danmark

Studenter som vil raskt ut i jobb etter utdannelsen, gjør klokt i å jobbe ved siden studiene, skal man tro en studie ved Aalborg universitet. FOTO WIKIMEDIA COMMONS

Jobb ved siden av studiene har stor effekt

Blant studenter som hadde jobbet ved siden av studiene i minst 24 måneder før utdannelsens slutt, var 69,4 prosent i arbeid fem uker etter endt utdanning.

Det viser en studie, der 2080 tidligere studenter fra Aalborg Universitet deltok. De oppga i hvilken grad de hadde jobbet ved siden av studiene og om de hadde funnet arbeid fem uker etter endt utdanning, skriver dr.dk, nettutgaven til Danmarks Radio.

Blant studenter som ikke jobbet ved siden av studiene, var 5,4 prosent i arbeid fem uker etter endt utdanning. Blant studenter som hadde jobbet ved siden av studiene i én til fem måneder, var 15,4 prosent i arbeid. Blant studenter som hadde jobbet ved siden av studiene i minst 24 måneder før utdannelsens slutt, var imidlertid 69,4 i arbeid.

– Det er en kjent sak at det å jobbe ved siden av studiene er en god måte å få jobb på når man er ferdigutdannet, sier Laust Høgedahl, lektor ved

Institut for Politik og Samfund ved Aalborg Universitet.

I analysen er det ikke tatt med i hvilken grad deltidsjobbene var studierelevante.

Men Høgedahl tror effekten er enda større når deltidsjobben er det: – En studierelevant jobb gir også et nettverk, noe som er vesentlig ved endt utdanning.

Nicoline Munk, som studerer landmålervitenskap, sier følgende til dr.dk:

– Ikke alle har samme overskudd til å jobbe ved siden av studiene. Det er også stor forskjell i hvor krevende studiene er, sier hun.

– En jobb ved siden av studiene skal helst supplere studiene, ikke overta studielivet, sier Anne-Marie Kanstrup, prorektor ved Aalborg Universitet.

Om studentene har gode forutsetninger for å få deltidsjobber, eller om deltidsjobbene gir gode forutsetninger for «ekte» jobber etterpå, svarer ikke analysen på. Det er nok litt av begge deler, er konklusjonen.

● Sverige

**Nå endres karaktersettingen:
– Eleven kan tillate seg
å ha en dårlig dag**

Fra og med 1. juli gjelder nye vurderingsregler i grunnskole og i videregående skole, skriver svt.se, nettutgaven til Sveriges Television. Da må lærerne gjøre en mer helhetlig, allsidig vurdering av elevenes av hvilken karakter som best tilsvarer elevenes kunnskap.

Ungdomsskolelæreren Åsa Söderström i Jönköping mener vurderingene blir mer rettferdige.

– Vi lærere må jobbe bedre med dokumentasjon og ha bedre kontroll. Vi kan ikke bare huke av for hva eleven kan. Elevene skal ikke lenger vurderes fra sitt laveste nivå. Eleven får en mer rettferdig sjanse og kan tillate seg å ha en dårlig dag, sier hun.

Söderström underviser i svensk og spansk på 7.-9.-trinn ved Junedalsskolan i Jönköping og syns att nettopp det å sette karakterer er noe av det vanskeligste i læreryrket.

● Finland

**Tilstelning som avskjed med
rivningsklart skolebygg**

Med spraybokser, god mat og samvær tok unge og gamle avskjed med et skolebygg i Solf, melder svenska.yle.fi, den svenskspråklige enheten i allmenkringkasteren Yle. Deler av skolen skal rives i juni, men 27. mai deltok altså unge og gamle i et arrangement med graffiti-maling av vegger både utenpå og inne, servering og samvær. Skolebygget ligger i Solf i Korsholms kommune sør for byen Vasa i Österbotten og har stått tomt siden 2008. Graffiti-maleriet vil bli dokumentert, ifølge nettstedet.

Rivningen av skolebygget vil være i gang fra rundt 6. juni. Delen som rives, er fra 1980-tallet og består for det meste av betong og tegl som kan gjenbrukes i en fotballbane som skal skapes i Solf i sommer. En annen del av skolen er fra 1950-tallet, er bevaringsverdig og blir derfor stående.

Sondre tok sjansen i

Kommuner i nord sliter med lærerrekutteringen. Men vill natur, ekstra lønn og nedskriving av studielånet var nok til å lokke lærer Sondre Mjøen Løseth.

TEKST OG FOTO Kjersti Nævestad

– **Noen trodde** det var en aprilsnarr da jeg fortalte hvor jeg skulle flytte. Det ville i så fall vært en brutal spøk, sier adjunkt Sondre Mjøen Løseth (32) lattermildt.

1. april i år tok trønderen med seg flyttelasset sitt til Bugøynes i Sør-Varanger kommune, Troms og Finnmark fylke, for å jobbe som lærer ved den lokale skolen.

Som mange andre skoler i distriktet sliter bygdeskolen i Bugøynes med å rekruttere kvalifisert lærerpersonell. Løseth var derfor et svært kjærkomment tilskudd.

Ble fristet av godene

Kombinasjonen av å finne på noe helt nytt, og godene som fulgte med stillingen, gjorde at Løseth valgte å søke seg til nord. Nå har han forpliktet seg til å bli i to år.

– Som grunnskolelærer bosatt i Finnmark får

man også nedskrevet opp til 45 000 kroner i året på studielånet, forklarer adjunkt.

Hovedtanken er å jobbe her mens han får nedskrevet studielånet, og samtidig spare penger, slik at han seinere kan komme inn på boligmarkedet.

Rektor Mette Wasenius Johansen ved Bugøynes skole er svært fornøyd med å ha fått Løseth med på laget.

– Jeg er veldig glad for at han har bundet seg for to år. Det gjør jo at man endelig kan tenke litt lenger framover!

Før 380 elever, nå 14

Lærerutdanningen tok Løseth ved Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet (NTNU) i Trondheim. Siden han ble ferdig med utdannelsen i 2019, har han jobbet ved Skaun ungdomsskole i Trøndelag.

Han sier det er spesielt å komme fra en skole

Sondre Mjøen Løseth (32) kom fra jobben som lærer på en skole med 380 elever. På hans nye arbeidsplass er det 14 elever, og ti mil til den neste skolen.

FOTO SONDRE MJØEN LØSETH

Det har vært tøffe tak ved Bugøynes skole de siste årene. Skolen sliter med å rekruttere kvalifiserte lærere.

Rektor Mette Wasenius Johansen ved Bugøynes skole trives godt og kunne ikke tenke seg å bo noe annet sted i kommunen.

nord

med 380 elever til en skole med 14. Spesielt er det også at man ved denne skolen underviser «gam-meldags» med fådelt skole, som det heter, hvor elevene blir undervist i klasser med flere årstrinn sammen.

– Det er jo en annen måte å drive skole på. Det er «snedig å sjå» og ganske artig, sier han på kav trønderdialekt.

Løseth tenker at dette er en veldig god erfaring å ta med seg videre. Han synes det mest positive med å ha få elever, er at han får mulighet til å iva-reta en-til-en-oppfølgingen på en veldig god måte.

– Dette er noe som også forventes når man har så få elever, sier han.

Kortvarig lykke

Bugøynes barne- og ungdomsskole har siden 1. april hatt en fulltallig lærerstab. Men det har ikke alltid vært sånn.

– Akkurat nå er vi fullbemannet. Men vi har hatt store utfordringer. Vi hadde to ubemannede stillinger fra august til november i fjor. Da fikk vi besatt én. Den andre fikk vi ikke besatt før 1. april i år, sier rektor Mette Wasenius Johansen.

Lykken skulle imidlertid vise seg å bli kortvarig. Et lite fiskevær i Finnmark er ikke noe som passer alle. Læreren, som begynte i november i fjor, skal allerede slutte, og stillingen som lærer ved Bugøy-nes skole måtte igjen lyskes ut.

Rektor Johansen har forståelse for at et lite fiskevær ikke er noe for alle.

– Det har noe med å kjenne det på kroppen. Er man for eksempel vant til å kunne gå på treningsstudio og være med i et fotballag, kan man kjenne en del på at dette er tilbud vi ikke har her.

Løseth forteller at han syntes det er veldig trist at kollegaen hans nå skal slutte.

– Han er jo én av få jevn gamle i bygda.

Rektor Johansen kom selv til Bugøynes fra Østlandet som lærer i 2000. Da hadde skolen over 30 elever. De siste ti årene har elevtallet ligget mellom 14, slik som i dag, og opp mot 20.

Få søkere

Selv om antallet elever i dag er halvert, frykter hun i det minste ikke at skolen legges ned på grunn av få elever og tilbakevendende utfordringer med lærermangel.

– Det er altfor langt å reise. Innenfor kommunen er det over ti mil én vei til nærmeste skole, så det er ikke forsvarlig.

Hun sier nedskrivning av studielån lokket henne nordover i sin tid. Selv trives rektoren godt i Bugøynes og kunne ikke tenke seg å bo noe annet sted i kommunen. Her er hun godt etablert med hus og barn.

I dag, som den gang, forsøker man å friste

I tillegg til å være lærer er Sondre Mjøen Løseth også musiker. Han er vokalist og låtskriver i et band som heter Light Yellow. Da passer det jo ekstra godt at Løseth blir avbildet i Bugøynes skoles musikkrom som er malt i gult.

lærere med ulike goder for å få dem til å flytte til distriktet i Finnmark.

I jakten på ny lærer etter vedkommende som snart er på vei ut døra, frister man i stillingsutlysningen med 60 000 kroner i økt årslønn og rekrutteringsstipend på 50 000 kroner, om man er villig til å binde seg for to år. På toppen av dette kommer nedskrivning av studielånet.

Johansen forteller at søknadsfristen har gått ut, med intervjuer siste uke i mai. Hun skulle imidlertid gjerne sett at flere søkte.

– Det er klart at når det er seks søkere, og alle ikke er godt kvalifisert, blir det lite å velge i.

Tøffe år

Rektor forteller at det har vært noen tøffe år på grunn av bemanningsutfordringer. Særlig det siste året har vært veldig tøft.

Læremangelen ved skolen har ført til at Johansen selv har måtte undervise mye mer enn hun egentlig skal. Hun forteller at livet som rektor er svært vanskelig når man ikke har nok lærere for å få kabalen til å gå opp.

– Ja, det er jo det som er tyngst. Jeg har ikke kunnet bare være enhetsleder. Å være enhetsleder er jo ganske mange oppgaver i seg selv. Tall skal fylles ut, rapporter skrives, beredskapsplaner lages, forklarer hun og legger til:

– Alt dette skal gjøres, og så skal du også være pedagogisk leder og drive utviklingsarbeid. Så dette har vært en stor utfordring.

Selv om hun befinner seg fysisk et godt stykke unna Kirkenes, hvor kommuneadministrasjonen holder til, føler hun stort sett ikke at veien dit er så lang.

– Jeg har en skolefaglig rådgiver i kommunen som jeg forholder meg til i det daglige. Og ledelsen har stor forståelse for at dette er vanskelig. Men de kan jo ikke gjøre så veldig mye mer enn det de alt har gjort, med å legge inn høyere lønn, bonus og slike ting for å forsøke å trekke nye folk hit.

Friluftsmekka

Sondre Løseth forteller at han flyttet til Bugøynes alene, og at han er singel. På spørsmålet om han har prøvd lykken på datingappen «Tinder» i Bugøynes, bryter han ut i latter. Han tror dating-livet i det lille fiskeværer er nokså dødt.

– Nei, det er ikke noe mekka for det her, nei. Men det er derimot et mekka for friluftssinteresserte, som meg selv.

«Det er et mekka for friluftssinteresserte.»

Sondre Mjøen Løseth,
lærer

Løseth forteller at han trives veldig godt med nærheten til naturen. Han venter både nytt telt og sekk i posten, ting han skal ha med seg på nye eventyr i nærområdet.

Selv om Løseth ikke har mange jevnaldrende i bygda, sier han at folk er trivelige og veldig imøtekommende. Men han er imidlertid litt tilbakeholden med å anbefale dette til alle.

– Hvis du trives i eget selskap, tenker jeg at dette kanskje kan være noe. Jeg kan jo ikke snakke for andre enn meg selv. For meg er det midt i blinken.

Ikke unikt for Bugøynes

Rektoren forteller at situasjonen gjennom årenes løp har vært opp og ned, bemanningsmessig sett. I de siste årene har det vært ganske mye «gjennomtrekk».

Det lille fiskeværer Bugøynes har omtrent 200 innbyggere.

Sondre Løseth underviser i norsk, kunst og håndverk og kristendom, religion, livssyn og etikk (KRLE). Kunsten på bildet pryder en av skolens vegger.

– Mange blir i ett til to år, og så flytter de på seg. Selv om det er en fattig trøst, er hun klar over at ikke bare Bugøynes sliter med å få tak i lærere. Det gjør hele Distrikts-Norge.

– Jeg går i rektorutdanning i Tromsø og snakker med kollegaer fra Båtsfjord, Berlevåg og andre steder. De sier at de også sliter med å fylle stillinger.

Johansen sier at det ikke er enkelt å få folk til å flytte og bo på steder som kanskje er litt annerledes enn det de er vant til. Hun kjenner også på at det ikke er særlig motiverende i lengden stadig å måtte bytte ut personell.

Bolig må prioriteres

Sondre Mjøen Løseth tror det generelt sett kan være vanskelig å få nye folk til Bugøynes når det ikke er så veldig godt tilrettelagt for leie av bolig.

– Det nytter jo ikke å ha fått jobb, hvis det ikke finnes noe sted man kan bo.

Han forteller at det var rektor som sørget for at han har et sted å bo i det lille fiskeværer. Han berømmer hennes innsats med dette og hvordan hun har vært behjelpelig med praktiske ting.

Rektor Johansen poengterer at boligtilbudet i Bugøynes må bedres. Å ha gode leiligheter til både lærere og sykepleiere, er alfa og omega, sier hun.

– Da jeg flyttet hit for tjue år siden, tilbød kommunen leiligheter. Det gjorde ting mye enklere.

Ikke noe storby menneske

Løseth forteller at han begynner å finne seg til rette i Bugøynes. Han leier et hus og har akkurat ordnet seg et rom med manualer og benk. Det bøter litt på det som han omtaler som sitt største

savn foreløpig: et treningssenter.

Han tror nok at foreldrene hans syntes det er litt trist at han har flyttet så langt unna. Selv kjenner han til tider på at han har flyttet fra alt det han hadde opparbeidet seg i livet så langt og startet helt på nytt langt borte fra venner og familie.

På den annen side er asfaltjungle og storbyens larm ikke noe for unge Løseth. Sånn er jo Bugøynes det perfekte sted for 32-åringen.

– Jeg har bodd et år i Oslo da jeg var i Garden, og det var ett år for mye. Her er det stilt og godt, avslutter Løseth, før han haster tilbake til kunst- og håndverkstimen sin.

Artikkelen ble første gang publisert av avisa iFinnmark.

Da flyktningbarna kom til Ålgård

Rektorer og barnehagestyrer fikk det
travelt da to busslaster med flyktninger
kom til Ålgård på Jæren.

TEKST Sonja Holterman | sh@utdanningsnytt.no FOTO Jan Inge Haga

Sofiia (10) og de andre ukrainske
barna har allerede lært noe norsk.
– Jeg heter Sofiia, sier hun.

gen!

du i sekken?

..... i sekken.

ke K meg få lå

så god

a det.

Lærer Yuliia Danylenko snakker både norsk og ukrainsk. – Vi snakker mye om kultur og musikk, sier hun. Det gjør snart barna i klassen også.

– **Hei, hei,** hei, jeg heter Sofiia, hei, hei, hei hva heter du, synger Sofiia (10) og rister den lille gule ballen læreren kastet til henne.

I det lyse klasserommet på Bærland skole sitter ni ukrainske barn. De er mellom 7 og 13 år, og går i samme klasse på skolen, som ligger på Ålgård i Gjesdal kommune.

Sofiia og de andre elevene flyktet fra krigen i Ukraina tidlig i mars. Sammen med mødre, bestemor og annen familie tok de seg over grensa til Polen. Der ble de møtt av to bussjåfører fra Gjesdal. 60 ukrainere gikk om bord i bussene, og sent på kvelden 6. mars kom de til Gjesdal gjestgiveri. Det er et hotell like nedenfor Kongeparken på Ålgård i Rogaland. På gjestgiveriet fikk de rom, mat og hjelp av frivillige.

De trengte også tilbud fra kommunen, men kommunen var ikke helt forberedt.

– Først tenkte vi: «Oi, hvordan skal dette gå?», sier Hege Kvam.

Hun er rådgiver i oppvekstavdelingen og en av dem som fikk ansvar for å skaffe skole- og barnehageplasser til barna på gjestgiveriet.

Ordfører Frode Fjeldsbø husker godt dagen flyktningene kom.

– Flyktningene kom en søndag, og vi fikk vite det lørdagen, sier Fjeldsbø.

At flyktningene kom brått på, betyr ikke at de ikke var velkomne.

– Lenge leve frivilligheten. Dette initiativet var imponerende. Da de kom, ønsket vi dem velkommen til Gjesdal og lovet at vi skulle ta godt vare på dem, sier ordføreren.

Det har ikke vært bare enkelt å få til.

Haste-ansettelser

– De trenger å lære språk. Det er det viktigste for å få venner og bli inkludert, sier lærer Yuliia Danylenko, som er utdannet lærer i Ukraina.

Hun har bodd i Norge i to år, men i den tiden har hun vært hjemme med barnet sitt. Nå er hun i full jobb. Hun var en av dem som ble hasteansatt da det plutselig kom 60 flyktninger til kommunen. Det samme ble Ludmila Larsen, som er utdannet

«Det er viktig at de blir en del av fellesskapet og at de får være med klassene sine.»

Gøril Vølstaad, assisterende rektor ved Bærland skole

sivilingeniør og snakker både norsk og ukrainsk. Hun er assistent for klassen.

Sofiia og de åtte andre barna skulle tilbrakt denne våren med jevnaldrende i sine klasserom, spredd over hele Ukraina. I stedet er de nå elever ved Bærland barneskole.

– I begynnelsen var det litt skummelt. Men barna blir tryggere og tryggere, og nå begynner de å bli vant med å være her, sier Yuliia Danylenko.

Barna har vært sammen siden de ble hentet av bussene og kjørt til Gjesdal gjestgiveri. Der bor de fortsatt.

– De bor sammen, går sammen til skolen og er sammen på fritiden. Og det er veldig fint for dem, men de vil jo gjerne få flere norske venner. Det blir

Timur (13) og Hlib (10) spiller fotball på Bærland barneskole.

Elevene har allerede lært seg noe norsk.

lettere når de kan språket, sier Danylenko.

De ukrainske elevene er i en egen gruppe, men framover skal de være mer og mer sammen med ordinære klasser.

– Det er viktig at de blir en del av fellesskapet og at de får være med klassene sine, sier assisterende rektor ved Bærland skole, Gøril Vølstad.

Travelt på kommunehuset

Utlendingsdirektoratet har et fast opplegg for asylsøkere som kommer til Norge, men de som kommer via private, havner ikke i samme system.

– Utfordringen er at beboerne på gjestgiveriet har vært en del av et privat opplegg, og det har gjort at de har havnet mellom stolene, sier

Fjeldsbø.

Gjesdal har ikke asylmottak, og kommunen tar vanligvis imot flyktninger som skal bli fast bosatt. Nå fikk de nyankomne som de ikke visste om ville bli i kommunen.

– Noen synes nok at kommunen har vært litt passiv, men det har ikke vært helt enkelt å finne ut hvordan man skal forholde seg til 60 asylsøkere som er ikke er i det ordinære systemet, sier Fjeldsbø.

Kommuneledelsen visste ikke hvor mange barn som ville bli værende i Gjesdal, men kontakten likevel en barneskole, en ungdomsskole og barnehagen. Alle tre fikk det travelt med å lage plass til barna og ungdommene fra Ukraina.

– Vi hadde et foreldremøte 25. mars, og etter påske begynte barna på skolen. Så vi var ikke langt unna fristen, sier Hege Kvam, rådgiver for oppvekst i kommunen.

Fra flyktningene kom, har hun jobbet med å få skole og barnehageplasser til dem.

– Barna besøkte skolene og var med på skidag veldig tidlig. Men det tok litt lengre tid å få et skikkelig skoletilbud på plass, sier ordfører Fjeldsbø.

Ni ukrainske elever på barneskolen

– Bærland skole var også mottaksskole i 2016, da det kom flere flyktninger fra Syria. Og her er det plass. I tillegg har vi jo Gøril her, sier Hege Kvam og peker på assisterende rektor, Gøril Vølstad.

Karyna (15) og Yelizavieta (15) kom med samme buss til Norge. De bor på Gjesdal gjestgiveri, går i samme klasse og er sammen på fritida.

Hun har jobbet med innføringsklasser tidligere og nølte ikke da hun fikk spørsmålet om å opprette en klasse for barneskoleelevene som var kommet til Gjesdal.

Hege Kvam har hatt tett kontakt med assisterende rektor på Bærland de siste månedene.

– Selv om vi ikke visste hvor lenge flyktningene skulle bli her, opprettet vi et nytt tilbud. Men de er blitt lenger enn vi trodde, og det kommer jo sikkert flere også, sier Kvam.

Det viktigste var å få lærere til den nye klassen.

– Vi har god romkapasitet, men trengte personell. Vi lystet ut stillinger og ble enige om at vi kunne ansette underveis. Det hastet med å få et tilbud til barna, sier assisterende rektor Gøril Vølstad.

Av de 11 barna som kom til Gjesdal med bussene, har bare to flyttet fra kommunen, og 6. april var alle barna på plass i klasserommet. Der møtte de en lærer og assistent som snakket ukrainsk.

– Det var gull for oss å få Yuliia og Ludmila til skolen. De er selvstendige damer som gir barna et veldig godt tilbud, sier Gøril Vølstad.

Løsninger i full fart

Også ved ungdomsskolen i Gjesdal ble man overrasket over at flyktningene var kommet til byen.

– Det kom bardus på, men vi måtte bare snu oss rundt. Og da finner man løsninger, sier avdelingsleder ved Gjesdal ungdomsskole, Ann Sigrun Vignes.

Også her var skolen usikker på hvor mange

Asbjørn Hjørnevik, avdelingsleder ved Gjesdal ungdomsskole viser Izolda den nye chromebooken. Hun og storebroren er nettopp kommet til Norge, og han følger henne på skolen.

«Det kom bardus på,
men vi måtte bare
snu oss rundt.»

Ann Sigrun Vignes, avdelings-
leder ved Gjesdal ungdomsskole

unge som trengte et tilbud og hvor lenge de kom til å bli.

– Vi hadde kontakt med Gjesdal gjestgiveri i slutten av mars. Vi visste at det var noen ungdommer der, og vi inviterte dem opp til oss. Her var det ungdommer som trengte et tilbud, sier Vignes.

Skolen har gitt skoletilbud til andre flyktninger som har fulgt det offentlige systemet.

– Da er det satt i system. De kommer fra et mot-tak, og vi får vi ofte litt bedre tid til å planlegge og opprette et tilbud, sier Vignes.

Denne våren er det kommet fem ukrainske ungdommer som skolen ikke var forberedt på å ta imot. Men ungdommene har fått et tilbud.

– Vi har tatt det litt etter litt. Vi begynte med praktiske fag og grunnleggende norsk, og nå får de

også undervisning i engelsk, sier Vignes.

Ungdommene har bare halve skoledager.

– Elevene får hjemmeundervisning fra Ukraina. De har fått hver sin chromebook hvor de mottar oppgaver fra lærerne sine, sier Vignes.

– Vi vet ikke hvilke fag som ivaretas av hjem-skolene i Ukraina. Vi vet at de får noe, men ikke hva, sier Vignes.

Fra høsten får ungdommene imidlertid et ordi-nært, fullt tilbud ved Gjesdal ungdomsskole, og de må være på skolen hele dagen.

– Det er skoleplikt i Norge, og vi må være sikre på at de får undervisning i alle fag, sier hun.

Skolen har ansatt en ukrainskspråklig lærer fra høsten.

– Vi har ansatt en lærer som kan ukrainsk fra

høsten. Fram til da bruker vi interne lærerkrefter. Fire lærere underviser ungdommene, og heldigvis kan en av jentene i klassen veldig godt engelsk, sier Vignes.

Jenta som kan engelsk, er Karyna (15).

– Alt er perfekt

Inne i klasserommet sitter seks ungdommer. Fem elever og den eldre storebroren til Anna som nettopp er kommet til Gjesdal.

– I guess you have seen this one before, sier lærer Sigrid Ueland og smiler.

Hun holder opp et hefte. Elevene snur seg mot Karyna som sitter på bakerste pult. Hun oversetter kjapt.

Elevene har ikke lært så mye engelsk på skolen i Ukraina, men Karyna oversetter for dem som ikke forstår hva som blir sagt fra kateteret. Hun forteller at hun selv har lært mye engelsk ved hjelp av YouTube.

– Jeg liker skolen i Norge veldig godt. Det er interessant. Her gjør vi så mange forskjellige ting, sier hun på engelsk.

Karyna har allerede lært seg noen norske ord.

– Jeg har fått en norsk venninne som er 13 år. Vi lærer henne å snakke ukrainsk, og så lærer hun oss norsk, sier Karyna og oversetter det hun forteller til klassevenninnen, Yelizavieta (15).

Karyna, moren og bestemoren kom til Gjesdal med bussene, og her vil hun bli. I alle fall til krigen

er over.

– Jeg vil bli her. Jeg kjenner folk her, og alle er så greie, sier Karyna.

– Det gikk litt tid før dere fikk begynne på skolen. Synes du de kunne lagt bedre til rette for dere?

– Nei, nei. Alt er perfekt. De kunne ikke gjort mer, sier 15-åringen og ler.

Barnehage med god plass

– For vår del var det ikke noe nytt, det å ta imot barn som har flyktet til Norge. Men det som var nytt, er at de kom så plutselig, sier Jan Frode Bollestad.

Han er styrer i Flassabekken barnehage i Gjesdal.

– Vi hadde plass, men det vi brukte tid på, var

Makar (3) og Illiya
(2) har nettopp
begynt i barne-
hagen. Mammaen
til Illiya, Maria (t.v.)
er med.

«Nå har vi ansatt ei som snakker både ukrainsk og norsk. Så nå kan de bare strømme på.»

Jan Frode Bollestad, styrer i Flassabekken barnehage

«Først tenkte vi: Oi, hvordan skal dette gå?»

Hege Kvam, rådgiver
i oppvekstavdelingen
i Gjesdal kommune

å finne personer som kunne jobbe med barna. Nå har vi ansatt ei som snakker både ukrainsk og norsk. Så nå kan de bare strømme på, sier han fornøyd.

Foreløpig har det ikke kommet en strøm av småbarn til Gjesdal. Noen små barn i barnehagealder kom til Gjesdal gjestgiveri 6. mars, men bare to av dem har begynt i barnehagen.

– Et foreldrepar har bestemt seg for å dra tilbake, sier Bollestad.

– Vi så for oss at det ville komme mange flere. Denne avdelingen kan vi bare flytte rett inn i. Her er det god kapasitet, sier han og går gjennom et lyst lokale. Også veggene har god plass.

– Vi har ikke hengt opp så mye på veggene.

Tanken er at barna kan henge opp tegninger her, sier han.

Eurovision

I klasserommet på Bærland barneskole er det blitt spisetid. Barna åpner matboksen, spiser og ser på den store skjermen foran tavla. Der synger popduoen Subwoolfer den norske Grand prix-sangen.

Etter å ha hørt den norske sangen, vil elevene høre Ukrainas bidrag, det som vant. Lærer Yuliia setter på sangen «Stefania». Lavt synger elevene med.

Petit

Ole Foss

ILL. FOTO ADOBE STOCK

Den store rep-øvelsen

Ingen har vært så gode på gjenbruk og effektiv utnyttelse av museale gjenstander som skolen i sin alminnelighet og spesielt lærere.

Museale vi og, da nettbrettene gjorde sitt inntog. Men både i barnehagen og i skolen har det lyst respekt av de som kunne gjøre noe skikkelig med henda. Reparere briller, høreapparat, nistebokser, ryggsekker ... hva som helt som plutselig gikk i stykker for Tanja og Ulrik. På det forhistoriske 2010-tallet til og med pc-ene for barna.

Jeg har vært en slik fikser med skrujern, tennger og lommekniv for hånden. Men best av alt: superlim!

En søndag gjorde jeg sjølmål på hjemmebane. Jeg skallet oppi ei vegghengt hylle med konas nips. Figurer, suvenirer, kopper, glass, keramikk, porselen og alt fra et over 60-årig liv braket i gulvet. Heldigvis var hun borte sjøl.

Nå lå alt nede for telling. Der lå en halv kropp, tre hoder, fire hender og ei pote. Knekte, uttrykksløse og ikke fullt så grasiøse flamencodanserinner lå like hodeløse som de kritthvite romerske gudene.

Og målløse Molly Malone fra Dublin, hodeløs hun og, pluss en tresko i porselen fra Amsterdam ved sin side i kulturell samrøre.

Riiiing! Konas nummer på displayet lyste opp. O skrek! Men jeg ville ikke uroe henne med å fortelle om raset. Raseri har ikke noe i en hyggeprat å gjøre. Jaaada, neiiida, alt i orden her hjemme!

Jeg visste hva som var i vente denne formiddagen. Festing på gang! Med limtube og knusende

Ole Foss
skribent

FOTO PRIVAT

ro tok jeg fatt. Først gudene. En uten hode, en uten arm, men med understellet på stell. Ting måtte gjøres skikkelig, slik at guden Baccus ikke fikk flamencohode. Og hva med gitarhalsen til den lille trubadur-harlekinen fra Venezia? Pøsj, luftgitar er like bra!

Katt fikk tilbake både pote og øre. Riktignok et limklumpete potetøre, men skitt au. Hvorfor skal flamencodanserinner egentlig ha så lang hals? Et likørglass fikk gjenopprettet fiendskapet mellom mus og katt på hver side av stetten, to glassterninger fra Monaco ble atter frosset i vinnerkastet, men først etter fem forsøk. Keramikkskåla fikk nytt mosaikkmønster, og en stygg vase ble enda styggere. «Knust kunst – slik gjør du det», mulig tittel på en lærebok jeg kan skrive?

En dag legger vel Ragnhild merke til flamencodanserinnens lumbago, kattens øre og den manglende treskoen fra Amsterdam. Det skeive tårnet fra Pisa er ikke «i peaces», men en anelse skeivere. Lille Matrosjka er dessuten blitt brutalt sanksjonert vekk.

Er det noe å lære av dette? Jo. Araldit er selve limet i ekteskapet! Håper jeg ...

«Araldit er selve limet i ekteskapet.»

Tilbakeblikk

For 50 år siden

Uttalelse om midlertidig mønsterplan for grunnskolen

Vi ber også om at Mønsterplanen advarer sterkere mot den falske toleransenekning, der alt er tillatt - bare ikke det å hevde at noe er sant og verdifullt. Skolelovens toleransebegrep forutsetter en konvensjonell undervisning som skiller klart mellom sant og usant, godt og ondt. Dersom toleransebegrepet tolkes i strid med skolens kristne målsetting, så er tolkingen gal og i strid med skoleloven og dens premisser - som forutsetter at det er fullt samsvar mellom skolens kristne målsetting og sann toleranse. (Høringsuttalelse fra Utvalget for Læreraksjonen)

Norsk Skoleblad
nr. 24/1972

For 25 år siden

- Utmeldinger styrker bare motstanderne

Skuffede lærere truet med å melde seg ut da resultatet av første del av årets tariffoppgjør forelå mandag 26. mai. Anders Folkestad, leder for Lærerforbundet og forhandlingsleder for AF stat, slår kaldt vann i blodet på de mest illsinte ved å påpeke at utmeldinger bare vil forrykke maktforholdene i arbeidslivet enda mer i motstandernes favør, og det vil ikke gagne lærernes sak.

Skolefokus
nr. 11/1997

Avslutning med alven

1956: Singsaker skole i Trondheim har sommeravslutning. Lærer Gunvor Rangul følger med bak kateteret mens Jan Henning Lesund og Synnøve Skjervold spiller sine hovedroller i Æsop-fabelen «Mannen og alven». Moralen i fabelen er for øvrig at det går bedre om man mister ei øks i vannet og er ærlig i etterkant enn om man slenger øksa si uti i håp om å få ei enda bedre øks tilbake. Det er sannsynligvis en nyttig lærdom å ta med seg videre, både inn i sommeren og i resten av livet.

Bøker

Aktuell bok ANMELDT AV Geir Martinussen, tidligere lærer i grunnskolen og lærerutdanner

Styrker grunnforståelsen av matematikk

Skolematematikk – kort og godt.

Av Arne Hole
Universitetsforlaget
200 sider

Dette er ei bok som trygt kan anbefales til lærere, lærerstudenter og også lærerutdannere i matematikk.

Boka starter med matematikk på barnetrinnet, følger opp med ungdomstrinnet, og deretter videregående skole. Innholdet dekker det meste av pensum for både barnetrinnet og ungdomstrinnet, samt for videregående med hensyn til derivasjon og integrasjon.

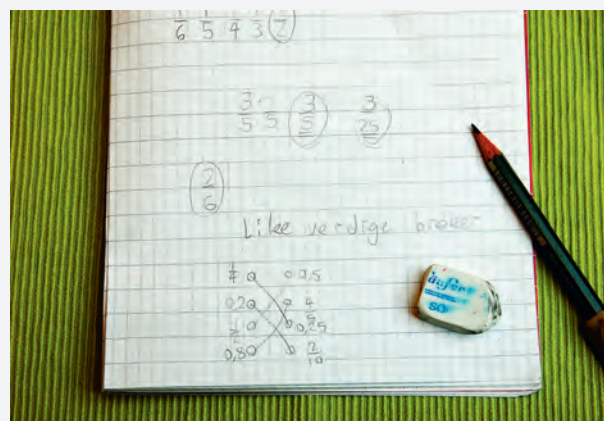
I kapittel 1 gis en god gjennomgang av de fire regningsartene (addisjon, subtraksjon, multiplikasjon og divisjon). Både eksemplene og oppgavene vil utvilsomt gi elevene en god forståelse. Også for ungdomstrinnet og videregående er regning med desimaltall og negative tall godt framstilt og forklart, blant annet hvorfor positivt ganger negativt blir negativt, og negativt ganger negativt blir positivt. Regning med parentesuttrykk, brøk, potensuttrykk, røtter (ikke bare kvadratrøtter) er tatt med på en omfattende og lett forståelig måte.

I kapittel 2 behandles algebra. Her er også variabelbegrepet omtalt og klargjort på en måte som også vil hjelpe elever på barnetrinnet til algebraisk tenkning. Algebra, «bokstavregning» er noe mange elever sliter med, uavhengig av trinn. Det er meget viktig at elever allerede på barneskolen lærer opp til algebraisk tenkning, noe som senere vil gi dem et godt grunnlag for en dyp algebraisk forståelse. Utvilsomt vil også barneskolelærere ha stor nytte av boka framstilling av temaet. En rekke eksempler med hensyn til å lage formler og uttrykk vil være til stor hjelp for lærere både i ungdomsskolen og videregående. Også grunnleggende algebraiske lover og omskrivninger gjennomgås med godt forklarte eksempler og gode oppgaver.

I kapittel 3 omhandles ligninger. Både «de vanlige» algebraiske løsningsmetoder er med, men også «prøving og feiling» og «fingermetoden» er vektlagt og godt forklart ved beskrivelser og eksempler.

Så følger statistikk og sannsynlighet i kapittel 4. I en av oppgavene er spørsmålet hva sannsynligheten er for at kast av tre terninger gir minst en sekser. I fasiten oppgis svaret til $91/216$. For mange vil det nok være et problem å forklare om løsningen er korrekt, og hvordan man kommer fram til den. Den enkleste måten er nok å finne ut hvor sannsynlig det er at *ingen* terning viser seks: Nemlig $5/6 \cdot 5/6 \cdot 5/6 = 125/216$.

Det betyr at sannsynligheten for minst en sekser vil være $216/216 - 125/216 = 91/216$.

Fra barnetrinnet og langt opp i grunnskolen; det meste av matematikpensumet dekkes av boka "Skolematematikk - kort og godt".

ILL.FOTO YLVA TÖRNGREN

Også en rekke andre eksempler og oppgaver vil gjøre beregning av sannsynlighet forståelig.

I kapittel 5 er temaet geometri. I tillegg til «de vanlige» oppgavene med blant annet areal- vinkelberegninger gis det blant annet begrunnelser for *hvorfor* vinkelsummen i en trekant er 180 grader. Også begrunnelsen for Pytagoras' setning er nok uklar for mange, men vil ikke være det etter å ha lest en greit framstilt forklaring i boka.

Så følger funksjoner i kapittel 6. Her gis det blant annet definisjoner av begrepet samt forklaringer med hensyn til praktiske anvendelser – på meget gode og lett forståelige måter. Boka inneholder åtte kapitler. I de to siste framstilles derivasjon og integrasjon på en spesiell, men meget god måte. Boka avsluttes med fasit for boka oppgaver (totalt godt over 200).

Slik forklaringene, eksemplene og oppgavene er framstilt, vil det utvilsomt vil gi mange lærere en bedre, og i prinsippet nødvendig dyptgående grunnforståelse av boka mange temaer. Dette vil helt klart føre til en bedre undervisning av temaene. Av plasshensyn blir det dessverre for omfattende å gå grundigere inn i innholdet i kapitlene, så det overlates til leserne.

Min klare konklusjon er at denne boka både er velskrevet og innholdsrik, og ikke minst dyptgående. Og jeg er temmelig sikker på at den vil være inspirerende både for lærere og lærerstudenter, og også for lærerutdannere. Det er ikke usannsynlig at den blir pensumbok for lærerstudenter.

Når kjenslene tek overhand

Eit viktig tema for alle som har kontakt med born og unge, ikkje minst lærarar i klasserommet, er kjensler.

Det å handtere kjensler er eit attvendande tema i skulekvardagen. For elevane handlar det om å utvikle god sjølvregulering. For lærarane handlar det om å støtte eleven i å utvikle god sjølvregulering, samstundes som eleven vert støtta inn i gode og ivaretakande klassemiljø. Mange meistar elevrolla greitt, og det byr ikkje på så store utfordringar å vere ein elev blant mange. Men for nokre elevar er det ikkje så lett å handtere kjensler, og vansken aukar enda meir når dei samstundes skal inngå som del av ei gruppe jamaldringar.

Det å utvikle emosjonell kompetanse inneber å forstå, regulere og uttrykke kjensler. Dette er resultat av ein prosess forfatarane omtaler som emosjons-sosialisering. Det er ein tredelt prosess, der vaksne er viktige påverknadsagentar, som rollemodellar for kjensleuttrykk og god regulering, vaksne sine passande reaksjonar på born sine kjenslereaksjonar, og gjennom å opne for og inngå i dialog med born om kjensler. Ein lærar som klarer å stå i elevane sine emosjonelle utbrot og samstundes reagere på rolege måtar, er ein rollemodell som støtter elevane si utvikling til emosjonelt kompetente vaksne.

Trafikklysmodellen kjem att fleire stader i boka, og han vert nytta som eit system for å kategorisere intensiteten i eleven sine kjensler. Raudt lys viser til ein kraftig reaksjon og indikerer at eleven ikkje maktar å samarbeide nett då. Kjensleutbrota er intense og omfattar alt frå aggressiv utagering til panikk og heftig gråting. For læraren er det gjerne ubehageleg å stå i ein slik situasjon, men samstundes må det handterast der og då. I dei flest tilfelle handlar det om å sørge for at eleven får tid og rom til å roe seg, og etter kvart klare å inngå i kommunikasjon. Når det kjem så kraftige reaksjonar,

er det naudsynt å ta det opp med elev og foreldre i etterkant. På gult nivå er eleven opprørt, anten sint eller lei seg, men det er framleis mogeleg å kommunisere. Her kan det vere nok at lærar er fysisk til stades og hjelper eleven å samle seg. Grønt lys indikerer fred og fordra-gelegheit, slik både elevar og lærar vil ha det i kvardagen.

Tabellen over kva ein lærar skal ta ansvar for, og kva som ikkje er lærarens sitt ansvar, gjev god innsikt. Det vert gjort tydeleg at noko lyt læraren tole å høyre, fordi eleven treng å seie det til nokon. Men det inneber ikkje at læraren har ansvar for å ordne opp i alt som denne vert fortalt. Når foreldra kranglar mykje, er det lite læraren kan gjere med det. Men for eleven kan det å ha ein lyttande lærar gjere at eleven torer å fortelje om noko som er vanskeleg, og det å fortelje om det kan vere nok til at det vert lettare å leve med. Det er fleire tabellar i boka,

som kort går inn i ei problemstilling og viser gode og dårlege måtar å handtere ein situasjon på. For travle lærarar kan dette vere ein god måte å få informasjon og tips, utan å trenge å lese mykje tekst. Overskrifter viser klårt kva utfordring som vert tatt opp.

Boka høver best for lærarar som arbeider i grunnskulen, og ho inneheld praktiske råd og tips. Andre faginstansar vil ha nytte av boka; intense, kjenslemessige reaksjonar har interesse for andre fagfelt enn skule. Boka kan ha nytte for foreldre, ikkje minst med tanke på at emosjons-sosialisering skjer på heimefronten òg. Kvart kapittel vert avslutta med ei oppsummering. Det er òg refleksjons-spørsmål som kan nyttast både for den individuelle lesar eller som bakgrunn for diskusjon i mindre eller større grupper.

Håndtering av følelser i skolen. Hvordan utvikler vi emosjonell kompetanse?

Av Fredrik Ferstad Skoe & Evalill Bølstad
Gyldendal
200 sider

Trafikklysmodellen kjem att fleire stader i boka, og han vert nytta som eit system for å kategorisere intensiteten i eleven sine kjensler.

ILLFOTO ERIK M. SUNDT

Yoga i skoler og barnehager styrker hjernehelsa

Som pensjonert lærer har jeg en drøm om at lærere i skolen tar i bruk enkle yogaøvelser i klasserommet når det er behov for det.

Nå er de nye retningslinjene fra Helsedirektoratet om fysisk aktivitet og tid i ro nettopp offentliggjort, og jeg fulgte interessert med på webinarer i forbindelse med lanseringen.

Som yogalærer med erfaring både som lærer og skoleleder har jeg vært aktiv i Norsk Yogalærerforbunds arbeid med å fremme yoga i barnehage, skole og skolefritidsordning (SFO).

Da Helsedirektoratets direktør Linda Granlund i innledningen sa at fysisk aktivitet på skolen påvirker læring og læringsmiljøet på skolen positivt, fikk hun min tilslutning. At hvert minutt teller og vaner etableres tidlig, var jeg også helt enig i. Retningslinjene var delt på ulike aldersgrupper, og felles for alle var fokus på den positive virkningen fysisk aktivitet har for den enkelte og hele samfunnet. Det ble advart mot for mye stillesitting og bruk av skjerm både for små og store. Behovet for ro og stillhet ble imidlertid ikke nevnt.

Hjernehelse var tema til lege Ole Petter Hjelle, med doktorgrad i nevrologi. Han holdt et kort og viktig foredrag under lanseringen. Han viste til 30 års forskning som grunnlag for uttalelsene sine. Han understreket hvordan alle hjernens organer styrkes, og at blodsirkulasjonen til hjernen øker når vi beveger oss. Han la dessuten vekt på den umiddelbare gevinsten vi kan oppleve gjennom fysisk aktivitet. Vi kommer i bedre humør, øker kreativiteten og styrker oppmerksomheten, hukommelsen og evnen til stressmestring. Han oppfordret oss til å bli hjernersterke i hverdagen. I nyhetene på TV samme kveld minnet han oss om viktigheten av mer lek og bevegelse for alle.

Yoga er et gammelt treningssystem for kropp og sinn. Det kan også settes inn i en lekpreget ramme

med allsidig bevegelse. Øvelsene kan tilpasses små og store, enten du vil krabbe som en smygende jaguar eller være en svaiende palme. Yoga kan gjøres i et lite minutt eller i en lengre sekvens og kan bestå av fysiske øvelser, pusteøvelser, meditasjoner og enkle avspenninger. Yoga er tilstedeværelse og har ikke fokus på prestasjon.

Siden det ikke ble nevnt noe om behovet for ro og tilstedeværelse i retningslinjene, minner jeg om en fagartikkel kalt «Stillhet som fag i skolen», publisert 19. oktober 2016. Der sier professor i psykologi Ingunn Hagen ved Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet: «Jeg er overbevist om at dersom stressforebygging og avspenningsteknikker hadde blitt innført allerede fra kommende skoleår, ville vi ha oppdagat gledelige resultater før det første skoleåret var omme. Så gledelige og synlige resultater at ikke en eneste politiker ville ha funnet på å bruke et motargument. Vi ville ha fått nedgang i utagerende elever, mobbing, hærverk og fravær og økt trivsel på skolen.»

Her tenker jeg at yoga har mye å tilføre og kan være et godt arbeidsverktøy i det tverrfaglige tema: Folkehelse og livsmestring.

Som pensjonert lærer har jeg en drøm: At lærere i skolen tar i bruk enkle yogaøvelser i klasserommet ved behov. Det trenger ikke være mer enn mellom ett eller fem minutter, det kan gjøres én eller flere ganger om dagen, og utstyr trengs ikke. Det kan være fordi klassen trenger mer energi, trenger hjelp til å bli oppmerksomme eller at hjernen kan få hvile. Det kan med andre ord understøtte læringen. Yoga kan også fungere som en bevegelsesaktivitet i kroppsovføring, både som en kort eller lang økt, enten ute eller i gymsalen.

Som bestemor har jeg et ønske: At alle barnehager leker seg til ro og energi. Det er mange smarte yogaøvelser, for eksempel kan en være en katt,

ILL. ADOBE STOCK

en ku eller en hund som tisser. Noen ganger kan dyrene bevege seg fort, og noen ganger sakte. Det er fint å kunne puste som en ballong også! Når dyrene gjør diagonale bevegelser, styrker de forbindelsen mellom høyre og venstre hjernehalvdel.

Som tidligere skoleleder tenker jeg at det er viktig at ledelsen i en barnehage eller skole undersøker hvordan et eventuelt tiltak knyttet til yoga virker både på trivsel og læringsmiljø på skolen sin.

Undersøkelser viser at hvis du som underviser bruker yoga i klassen din, virker det på deg også. Det vet jeg jo selv, for i tre år startet klassen min dagen med et enkelt yogaprogram og en sang. Det var ikke bare for deres skyld, det var jo for at jeg skulle oppleve at jeg var rolig og helt til stede, oppleve et oppmerksomt nærvær. Jeg husker også at jeg tenkte at når vi gjør disse yogaøvelsene daglig, husker de det kanskje og kan gjøre det selv når de en vakker dag kommer på sykehjemmet. Det må være det som heter livslang bevegelsesglede.

● **Margaret Helder**
styremedlem i Norsk
Yogalærerforbund
FOTO PRIVAT

«Yoga kan gjøres når klassen trenger mer energi, trenger hjelp til å bli oppmerksomme eller at hjernen kan få hvile. Det kan med andre ord understøtte læringen.»

Musikk er lim for skolen – gi lærere og elever mer musikk

Å styrke musikkundervisningen vil bidra til et mer helhetlig tilbud og en bedre skolehverdag for elevene.

● **Ellen Marie Mosevoll Fredheim**

lærer ved Labakken skole
FOTO: JAN MAGNUS FREDHEIM

Som både musiker og lærer erfarer jeg stadig styrken ved å kunne uttrykke seg gjennom både språk og musikk. Musikkfaget bidrar særlig til å forsterke sosial og emosjonell kompetanse og er på mange måter et samlende fag, et sosialt lim. Musikk gir elever mulighet til å uttrykke sine følelser. I lang tid har musikk tapt terreng for engelsk, norsk og matematikk. Jeg hevder at styrking av musikkundervisningen vil bidra til et mer helhetlig tilbud og en bedre skolehverdag for elevene. For å styrke musikkundervisningen må det utdannes flere musikk lærere.

Jonas Gahr Støre – lever på løfte

Musikken er følelsenes språk. I en tid hvor pandemien har satt sine spor, burde man gi elevene muligheten til å bearbeide sine følelser via mer musikkundervisning. Men er det noe vi har lært av pandemien, er det at musikk ikke blir prioritert i første rekke, og dette er ikke nytt. Dette var et kjent fenomen før vi fikk en pandemi, men pandemien har bidratt til å tydeliggjøre det.

For å vinne plass i samfunnet er det min erfaring at forsvarere av estetiske fag er avhengige av å skrike litt ekstra høyt for å bli tatt med i beregningen. Statsminister Jonas Gahr Støres regjering har lovet å videreutdanne flere lærere i praktiske og estetiske fag. Jeg forventer at dette ikke koker bort i kålen, men at det blir lagt press på gjennomføring av dette. Samtidig trenger vi at musikk prioriteres i større grad i grunnutdanningen av lærere. Musikk er abstrakt. Dette er både musik-

kens styrke og svakhet. Det kan være vanskelig å forstå konkret hvorfor musikken gir skolen verdi fordi man ikke like lett kan måle hvordan en elev utvikler seg via musikk. Man kan ikke beskrive alle følelsesuttrykkene som får plass i musikken. Styrken er at musikken gir muligheter til å uttrykke seg emosjonelt der språket kommer til kort.

Tårnet i PISA gjør skolen skeiv – musikken kan rette det opp

I skolen har det lenge vært et sterkt søkelys rettet mot å forsterke fagkunnskaper i norsk, engelsk og matematikk. OECDs elevtest PISA har på lang vei bidratt til dette.

Følgelig har undervisningskompetansen innen de «mindre viktige» fagene blitt redusert. Dette har på lang vei ført til at det er mangel på lærere med kompetanse i musikk. Mandatet til PISA-testingen er å fremme økonomisk utvikling i en konkurransepreget global frihandel. Fokuset til elevtesten PISA med testing i lesing, matematikk og naturfag har svekket fag som historie, geografi, samfunnsfag, fremmedspråk, kunst, musikk, litteratur og praktiske eller estetiske fag. Jeg har større tro på å legge mindre vekt på PISA-testen og gi mer plass til praktisk-estetiske fag.

Musikk bidrar til å utvikle elevene både i musikk og i andre fag

Musikk opptrer som et støttefag for andre fag. Forskning viser at musikk fremmer både kognitiv utvikling, sosial-emosjonell læring og akademisk ytelse hos elever. Den gjør hjernen sterkere. Å satse på musikk vil derfor få positive ringvirkninger for eleven utenfor musikkfaget. Musikken bidrar generelt til at eleven kan utvikle evnen til å ta til seg ny kunnskap. Ved siden av dette har musikk den egenskapen at den aktiverer hele hjernen, noe som bidrar til å utvikle elevens evne til å utføre kognitive oppgaver, som i for eksempel matematikk. Ved å øke både musikkfaglig kompetanse hos lærerne og øke musikkundervisningen bidrar man derfor til å utvikle elevens evner og mestring i andre fag.

Øker kompetansen i de myke verdiene

I musikkundervisningen utvikler elevene selvledelsesferdigheter. Det vil si at de blir i stand til å håndtere atferden sin fordi de blir i stand til å identifisere følelsene sine bedre, de får en økt

bruk av impuls kontroll samtidig som de utvikler mestringsevner. Musikk bidrar på flere måter til emosjonell regulering. Den bidrar blant annet til å øve elevene i stressmestring, særlig gjennom sangundervisning. Musikk kan også brukes som en estetisk opplevelse der avslapning gir inspirasjon til kreativitet og fantasi. Elevene får i musikken en ny form for selvuttrykk, og som like mye er en ny form for gruppeopplevelse. Dette gir dem et rikere grunnlag til å uttrykke sitt eget perspektiv overfor seg selv og andre.

Musikkundervisning bidrar til integrering

Å lære språk gjennom musikkundervisning gir god gevinst. Elever som er fremmedspråklige og lærer språk gjennom musikk tilegner seg nytt språk raskere. Musikkens språk er ikke basert på nasjonale grenser, man kan finne et felles språk i musikken på tvers av nasjoner.

Dette gir en felles plattform for likeverdig deltagelse. Alle er ressurs for hverandre og har noe unikt å bidra med.

Hans Christian Andersen: «Hvor ord mislykkes, snakker musikk»

Den danske forfatteren og poeten Hans Christian Andersen (1805-1875) så verdien som ligger i musikk. Den er en skjult skatt for skolen som vi må benytte oss mer av. Elevene trenger mer musikk i skolen, og for å kunne realisere det, må vi begynne med lærerne. Gi lærerne kompetanse til å veilede elevene innen musikkens verden. Hei frem musikken, det vil hele samfunnet vinne på.

«Forskning viser at musikk fremmer både kognitiv utvikling, sosial-emosjonell læring og akademisk ytelse hos elever.»

Pedagogisk standardisering har blitt eit stri

● Marit Bøe

førsteamanuensis,
Universitetet i Sørøst-Norge

Kjetil Børhaug

professor, Universitetet i Bergen

Hege Fimreite

stipendiat, Høgskulen på Vestlandet

Gerd Sylvi Steinnes

førsteamanuensis, Høgskulen i Volda

Det er grunn til å stille spørsmål om pedagogisk standardisering tek barns medverknad på alvor, lar seg sameine med den barnesen-
trerte heilskaplege pedagogikken, og om standardiseringa øydelegg
rommet for profesjonelt skjønn.

Forsking har vist at ein del eigarar har lagt eit stort arbeid ned i å utvikle pedagogiske program med eit uttalt mål om å standardisere¹. Siktemålet er å definere og sikre kvalitet, og å gjere den beste praksis til standard. Dette føreset at kvalitet og god praksis lar seg formulere som program, reglar og opplegg som kan brukast nokolunde på same måte i ulike kontekstar. Temperaturen i debatten om standardisering har tidvis vore høg, til dømes rundt avhandlinga til Hanne Fehn Dahle, «Butikk eller pedagogikk» som problematiserer ein barnehagekvardag styrt av utbyttegarantiar². Det første store forskingsprosjektet i Noreg som undersøkte kvalitet i barnehagen (GOBAN-prosjektet) utvikla kvalitetsstandarder til å måle barnehagesektoren mot, mellom anna det å ha merksemd retta mot barn, som det neppe er strid om³. Men alt lar seg ikkje nedfelle i kvalitetsstandarder. Gode barnehagar har ei heilskapleg tilnærming til barns omsorg, lek, læring og danning, og dei støttar læring og utvikling i pedagogiske prosessar der både barn og personale er involvert. Personalet tek då omsyn til barns medverknad, føresetnader og til konteksten⁴. Dette krev skjønsmessige vurderingar.

Ein trussel mot det pedagogiske potensialet?

I standardisering i form av pedagogiske program er det bestemt på førehand kva som er viktig, og det som oppstår spontant, blir mindre viktig. Det vil kunne bli ein trussel mot det pedagogiske potensialet i barnehagekvardagen fordi det krev sterk lojalitet til mål og metodar i programmet. Det vil seie at programmet må brukast korrekt og konsekvent for at det skal «virke».

Samlingsstunda er eit døme på ein aktivitet der barnehagelæraren kan stimulere fantasien og leiken til barna der og då, eller inspirere til lek som barna sjølv set i gong seinare. Nokre gongar vil det kome inn nye element som kan gje aktiviteten ei anna retning, og stimulere barna til lek. I dette improviserte og spontane ligg eit pedagogisk potensial. Ein standardisert pedagogikk stenger for dette pedagogiske potensialet, og dermed det

høvet barnehagelæraren har til å fange situasjonen. Den standardiserte pedagogikken vil kunne hemme potensialet for at samlingsstunda skal vere ein drivande aktivitet for barna sin fantasi og lek der og då.

Ved å følge oppskrifter kan noko gå tapt i måten ein ser på barn på, som menneske med sjølvstendig vilje, initiativ og engasjement, og ikkje primært som eit pedagogisk prosjekt.

Barnehagelæraren i eit pedagogisk spenningsfelt

Grensene for kva ein kan oppnå med standardisering ligg ikkje berre i at standardar er vanskelege å tilpasse ulike kontekstar som til dømes samlingsstund og måltid. Det heng også saman med at sjølv det pedagogiske arbeidet inneber avvegingar av ulike omsyn og vektleggingar i eit pedagogisk spenningsfelt⁵. Barnehagepedagogikken er ikkje ei eintydig liste av alt ein skal gjere, det er spenningar her. Spenning vil ikkje seie at ein må velje, men at det er behov for skjønsmessige vurderingar av korleis ulike pedagogiske omsyn skal varetakast og vektleggjast. Dette er grunnlaget for barnehagelærarane som profesjon⁶. Det er dette som er profesjonsvurderingar. God profesjonsutøving er difor å vere i og handtere ulike omsyn.

Vi har ovanfor nemnt spenninga mellom det planlagde og spontane. Barnehagelæraren skal vareta begge deler. Det pedagogiske arbeidet skal ikkje vere tilfeldig. Samtidig skal barns medverknad takast i vare. Barnehagelæraren står difor i ei stadig forhandling om innhaldet, mellom det som er bestemt på førehand og det uføresette, mellom å følgje spora til barna her og no, eller å følgje det planlagde.

Den heilskaplege pedagogikken skal ruste barn til å handtere situasjonar her og no og i framtida. Dei skjønnsbaserte vurderingane til barnehagelæraren skjer difor i spenninga mellom pedagogisk arbeid orientert mot «her og no» (omsorg og lek) og «framtida til barna» (fremje læring og danning). Som to ytterpunkt handlar det om ei barneorientert tilnærming der lek har verdi i seg sjølv og skal takast vare på, og ei orientering der

Fotnoter

1 Børhaug, K. (2021): Barnehageeigarar mellom stat, marknad og sivilsamfunn. Universitetsforlaget.

2 Dahle, H. F. (2020): Butikk eller pedagogikk?: En studie av store private barnehagekjeder i Norge [Doktorgradsavhandling, Høgskolen i Innlandet]. Oslo. <https://brage.inn.no/inn-xmlui/handle/11250/2711734>

3 GOBAN- <https://goban.no/>

4 Alvestad, M., Gjems, L., Myrvang, E., Storli, J. B., Tungland, I. B. E., Velde, K. L. Bjørnstad, E. (2019): Kvalitet i barnehagen. Rapport fra dybdestudien i det longitudinelle forskningsprosjektet Gode barnehager for barn i Norge. U. i. Stavanger. <https://uis.brage.unit.no/uis-xmlui/handle/11250/2630132>

5 Børhaug, K. & Bøe, M. (2022): Barnehagelærerprofesjonen (1. utg.). Universitetsforlaget.

6 Grimen, H. (2008): Profesjon og kunnskap. I A. Molander & L. I. (red.), Profesjonsstudier (s. s. 71-86). Oslo: Universitetsforlaget.

7 Abbott, A. (1988): The System of Professions: an Essay on the Division of Expert Labor. Chicago: University of Chicago Press.

dstema i barnehagesektoren

leiken skal tene læring innretta mot skuleførebu-
ing i ei meir formalisert og strukturert form. Den
heilskaplege pedagogikken kan bli fortrent av
større fagdeling og inndeling i organiserte meto-
diske enkeltaktivitetar, eller fagområda kan bli
fletta saman i det sosiale samspelet med barna.
Barnehagelæraren må kontinuerleg balansere
mellom slike ulike pedagogiske omsyn.

Relasjonsarbeid er kjernen i barnehagepedago-
gikken. Barnehagelæraren må ta omsyn til både
enkeltbarnet og barnegruppa og heile tida vur-
dere kva som er best i situasjonen. Profesjonelle
vurderingar i desse spenningane kan ikkje løysast
av standardisering. Dersom dei kunne det, ville
det ikkje vore naudsynt med høgt utdanna barne-
hagelærarar. Standardisering vil, dersom det vert
utvikla langt nok, gjera profesjonelle vurderingar

og fagleg kompetanse mindre viktig⁷. Profesjons-
retting av utdanninga må difor ikkje forfalle til ein
serie ulike didaktiske opplegg og teknikkar som
er lette å bruke. Det må også vere trening i å gjere
pedagogiske vurderingar i ei spenning mellom
ulike omsyn. Til dette treng barnehagelærarane å
bli kjende med desse spenningane og dei treng eit
språk for å kunne handtere dei.

Tilhøvet mellom standardisering og vurderingar
i pedagogiske spenningar er ikkje eit anten-eller.
Nokre standardar er openberre, til dømes at det
skal vere ein årsplan og at pedagognorma skal
følgjast. Men mange pedagogiske avvegingar lar
seg ikkje standardisere og utfordringa er å kom-
binere. Det er ei utfordring både for eigarar og for
barnehagelærarutdanninga, i tillegg til barneha-
gelærarane sjølve.

«Ved å følgje oppskrifter
kan noko gå tapt i måten
ein ser på barn på.»

Velkommen til våre barnehage- og skoledebatter under Arendalsuka 2022

Mandag 15. august kl 16.00–17.30:

Digitale klasserom og fremtidens prøver

1. Er det et problem at Chrome-
booken krever plassen til papir og
blyanten? Selv om digitaliseringen
er en villet utvikling, er takten og
omfanget omstridt.

2. Hvem skal bestemme over
omfanget av prøver i skolen? Hvilke
prøver trenger skolen – og hvorfor?
Og hva er det egentlig som styrer
disse valgene?

Temaene er hyppig diskutert, ofte
med et problemfokus. Men hvordan
kan vi gå frem for å løse dem?

NB: Dette arrangementet strømmes på facebook.com/lesesenteret

Onsdag 17. august kl 14.30–16.00:

Til barnas beste: Derfor er det viktig at barnehagene får påvirke forskningen

Flere nasjonale føringer oppmuntrer
til et tett og godt samarbeid mellom
forskning og praksis om utvikling av
barnehagesektoren.

Men er et slikt samarbeid alltid
fruktbart, og hvordan kan det best
gjennomføres i praksis? Hvilke ut-
fordringer og muligheter finnes? Og
hvordan få til et samarbeid som gjør
at forskningen når ut i barnehagen,
samtidig som praksisfeltet når helt
fram til forskerne?

Onsdag 17. august kl 16.30–18.00:

Hvordan kan vi rekruttere og beholde flere lærere?

Rekruttering og gjennomstrømning i
norsk lærerutdanning er en velkjent
problemstilling. I tillegg er det en
utfordring å beholde utdannede
lærere i læreryrket.

Kunnskapssenter for utdanning ved
Universitetet i Stavanger skal fram-
skaffe forskningsbasert kunnskap om
strategier for å rekruttere og beholde
lærere. I denne paneldebatten vil
resultater fra denne kunnskaps-
oversikten bli presentert og debattert.

Alle arrangementene holdes på Clarion Hotel Tyholmen – For mer informasjon: uis.no/nb/arendalsuka2022

● Årsmøtereresolusjon

Bare lærere er lærere!

Ville du latt en ufaglært 19-åring fikse tennene dine? Ville du latt hen kjøre skolebussen til ungdomene dine? Vet du hvor ofte ufaglærte underviser barna dine på skolen?

Tall fra Statistisk sentralbyrå (SSB) viser at nesten en femtedel av undervisningen i Norge gis av mennesker som ikke oppfyller kravene til å lønnes som lærere, og som da heller ikke er lærere. Med det fokuset det er og har vært på videreutdanning av lærere og oppjustering av lærerutdanningene, er det nærmest utrolig at det ikke er en større politisk vilje til å sikre kvalifiserte lærere i all undervisning. Hvilken motivasjon, eller mangel på sådan, er det som gjør at vi ikke har en bestemmelse som sikrer at undervisning må foretas av kvalifiserte lærere?

Kan det være økonomisk begrunnet? Det er liten tvil om at det er betydelige summer å spare på å bruke ukvalifisert arbeidskraft. På lønns- og tabellen opererer man med ulike stillingskoder og -titler; lærere, adjunkter, adjunkter med tillegg, lektorer og lektorer med tillegg. Og så har man stillingskoden 7960 lærer uten godkjent utdanning.

Laveste garantilønn for stillingskode 7960

lærer uten godkjent utdanning er 363 700 kroner mens startlønnen for en adjunkt er 464 100 kroner. Startlønnen for en lektor er 532 800 kroner. KS sparer altså godt med penger på å benytte ukvalifisert arbeidskraft. Det er kanskje ingen grunn til å tro at bruken av stillingskategori 7960 lærer uten godkjent utdanning blir mindre etter hvert som alle nyutdannede lærere skal innplasseres med lektorlønn?

KS jobber knallhardt for å undergrave SSB-tallene som viser den utstrakte bruken av ukvalifisert arbeidskraft i norske skoler, og argumenterer for at det må «være mer enn én vei til å bli en god lærer». Samtidig jobber stortings- og regjeringspolitikere med å gjøre grep for å øke kvaliteten i norsk skole, blant annet gjennom videreutdanningsstrategier, endrede opptakskrav til lærerutdanningen og nye læreplaner. Beløpene som brukes til dette er enorme, resultatene uvisse. Kanskje er løsningen på å gi elevene bedre undervisning enklere enn man skulle tro?

Gi barna våre en lovfestet rett til kvalifiserte lærere!

Utdanningsforbundet Kragerø

KS sparer godt med penger på å benytte ukvalifisert arbeidskraft i undervisning, skriver Utdanningsforbundet Kragerø.

ILL.FOTO BO MATHISEN

● Årsmøtereresolusjon

Krisehjelp for Ukraina

Vi foreslår å bevilge ekstra støtte til hjelpearbeidet for Ukraina både lokalt, fra fylket og sentralt, skriver Utdanningsforbundet Asker.

FOTO FRAUKE RIETHER, PIXABAY

Stopp krigen nå! Årsmøtet fordømmer Russlands angrep og invasjonen av Ukraina og støtter det ukrainske folkets kamp mot Putins aggresjon. Samtidig gir vi vår støtte til opposisjonelle russere som straffes for å ytre seg mot krigen. Ukraina og folket der er i en forferdelig situasjon etter Putin-regimets militære invasjon og ødeleggelse av landet.

Vi foreslår å bevilge ekstra støtte til hjelpearbeidet for Ukraina både lokalt, fra fylket og sentralt. På nåværende tidspunkt er det

vanskelig å vite om alt må brukes til arbeidet for flyktningene eller til støtte og oppbygning inne i Ukraina. Vi ønsker primært å fokusere på barn og lærere og oppbygging av barnehager og utdanningsinstitusjoner.

Utdanningsforbundet sentralt må snarest opprette en egen innsamlingskonto for å støtte hjelpearbeidet for folket i Ukraina.

Utdanningsforbundet Asker

Retningslinjer for leserbrev og fagartikler

Vi er glade for at du vil bidra med debattinnlegg, innspill og kronikker. Se vår forfatterveiledning her: utdanningsnytt.no/247121

Har du noko på hjartet?

Meiningane dine er viktige for oss. Send debattinnlegg, innspel og kronikkar på e-post til debatt@utdanningsnytt.no. Debattinnlegg kan vere på maks 2000 teikn, inklusive mellomrom. For innlegg på innspelsplass er lengda 2000-8000 teikn, og kronikkar kan ha ei lengd på opptil 8000 teikn. Vi ber alle oppgi namn, adresse og telefonnummer. Redaksjonen har høve til å kutte og redigere i innlegga. Innlegg kan òg bli publiserte på Utdanningsnytt.no.

● Samfunnsøkonomi

Tankar frå ei mamma til ein handyman

Snart sommar og sommarferie. Snart overlevd tre år som skulemamma. Ved sidan av meg sit han på snart ni. Tett, tett inntil. Byrja å bli stor, framleis liten nok til at kos med mamma er godt. Oppfinnar, planleggaren, strategen. Hovudet kokar over av planar, medan garasjen ikkje har plass til bil for den er full av ulike byggeprosjekt. Han snakkar i veg om dersom vi tek røret frå der, og planken frå der, og den steinen der, kan vi lage ei kanon.

På tur finn han ei gamal grafse. Eit minutt etter er planen klar. Den skal han pusse opp og selje. Rett heim og sette gong. Han demonterer og pusar til den skin. Lagar gull av gråstein.

Han kan alle rollene og skodespelarane i Spiderman på rams og snakkar omtrent flytande engelsk. Kan attgjeve ordrett tekstane i alle rapsongane

han høyrer på. Informasjonen som interesserer han, sug han til seg som ein svamp.

Men så er det noko han ikkje kan like godt. Det å vere skulegut. Han grein den fyste dagen eg tvinga han til å fargelegge i lekse som seksåring.

Det har vore tre lange år. Med brøling, med matboksar og lekser som flyg gjennom rommet, med tårevåte kveldar frå ein angrande «syndar». Det er ikkje av vond vilje, men når hjernen din er på høggr, og hendene klør etter å bygge, går det berre ikkje å sitte i ro å skrive fullstendig uinteressante ting.

Alle elevar i Noreg har rett til tilpassa opplæring. Systemet skal vere rigga slik at så mange elevar som mogleg frå utbytte av den ordinære opplæringa. Likevel ser eg guten min att i så

mange andre gutar, eldre gutar, som det ikkje har blitt enklare for, men verre etter som åra går. Eg ser han i statistikkar om skulevegring, og eg ser han i statistikkar om fråfall. Lagnadene er mange, og dei kostar dyrt. Ikkje berre for disse, men for samfunnet.

Samstundes som Noreg manglar faglært arbeidskraft, fell ein heil gjeng med handtverkarrar utafor allereie frå dei er seks år. Eg er verken pedagog eller lærar, eg er mamma som tilfeldigvis også er samfunnsøkonom, og dette er ikkje god samfunnsøkonomi.

Rebecca Riise Bjerknes

DET LILLE EKSTRA

Gjennom kopieringsavtalen kan skolene supplere læremidlene ved å kopiere fra for eksempel bøker, aviser og innhold på internett. Slik kan lærerne tilpasse undervisningen, være oppdatert, dekke spesielle emner, søke inspirasjon eller skape en personlig vri på et opplegg.

Vi snakker om «Det lille ekstra».

Kopinor

Les mer på kopinor.no/skole

● Nordisk treff for lærerpensjonister

Nordisk samarbeid må ikke undergraves!

Det har i en årrekke vært arrangert nordisk treff for pensjonistlærere. I 2020 og 2021 var det Norges og Islands tur, begge ble avlyst grunnet pandemien.

Utdanningsforbundet har vedtatt ikke å delta i Nordisk pensjonisttreff eller -samarbeid. Hvordan kan dette vedtas over hodene på pensjonistmedlemmene? skriver Pensjonistrådet i Møre og Romsdal. Bildet er fra Nordisk pensjonisttreff 2018 i Finland.

ARKIVFOTO BJØRN L. VAALAND

I år skal Danmark arrangere, men invitasjonen er ikke videreformidlet fra Utdanningsforbundet sentralt til fylkeslagene eller våre pensjonistmedlemmer. Vi får så høre at det har blitt bestemt at Utdanningsforbundet ikke kommer til å sende deltakere til Danmark, og heller ikke vil delta i det videre samarbeidet.

Vi i pensjonistrådet i Utdanningsforbundet Møre og Romsdal er svært skuffet og forundret. Hvem har fattet vedtak om at vi ikke lengre skal delta i samarbeidet om Nordisk Pensjonisttreff? Hvordan kan et slik vedtak bli fattet over hodene på pensjonistmedlemmene i organisasjonen?

Et kort utdrag fra et brev fra det sentrale pensjonistrådet angående behandling av invitasjonen til Pensjonistlærertreff 2022 viser noe av frustrasjonen over hvordan denne saken har blitt håndtert og hvilken verdi det nordiske samarbeidet har hatt:

«Disse treffene har vært motiverende for å fortsette å være aktiv pensjonist i Utdanningsforbundet. (...) Men nå er denne muligheten plutselig

blitt borte. Hvorfor er våre muligheter til å treffe pensjonerte lærere i de nordiske landene blitt kuttet? Vi har også behov for kontakt over landegrensene for bl.a. motivasjon til videre arbeid i organisasjonen. Enda verre er det at dette er kuttet uten en demokratisk prosess. Det minste Udf kunne ha gjort, var videreformidle invitasjonen, og å motta felles påmelding og betaling slik at de som ønsker det kunne fått delta. Så kunne man senere diskutert om man skulle fortsette dette samarbeidet. Vi mener det er udemokratisk at dette skjer uten diskusjon.»

Vi viser ellers til debattinnleggene i Utdanning nr. 6, 2022, på side 44. Synspunktene som kommer fram her støttes fullt ut.

Pensjonistrådet Møre og Romsdal

Anne Marie Bergset, Kari Meek Corneliussen, John Arne Henden, Geir Einar Sandnes, Rolv Sæter og Mette Spange

● Svar til innlegg om Nordisk pensjonisttreff i Utdanning 6/2022

Nordisk pensjonisttreff

Marit Hernæs og Eva Gran har to separate debattinnlegg i Utdanning nr. 6/2022 på vegne av seg selv, pensjonistrådene i noen lokallag og ett fylkeslag. Begge dreier seg om beslutningen om at Utdanningsforbundet ikke lenger kommer til å sende deltakere på Nordiske pensjonisttreff.

Ansvar for treffene har gått på omgang mellom de ulike landene, og årets nordiske pensjonisttreff blir arrangert av Danmarks Lærerforening. Grunnen til at vi ikke vil være en del av dette lenger, er at det ikke kan forsvares å bruke kontingentmidler på treff som først og fremst bærer preg av turarrangement, med betydelige innslag av omvisninger, museumsbesøk med mer.

Ethvert arrangement Utdanningsforbundet deltar i eller selv har ansvar for, skal først og fremst ha et faglig formål og et program som gjør det riktig å prioritere det i arbeidet for våre medlemmer,

inklusive pensjonistmedlemmene. Da vi vurderte programmet for årets fire dager lange nordiske pensjonisttreff, tok vi utgangspunkt i om dagene hadde et faglig innhold som kunne forsvare deltakelse med dette som utgangspunkt.

Programposten «Aftenkaffe og opplæg om pensjonistarbeidet i Danmark» var den eneste som kan sies å ha et tilstrekkelig faglig innslag til å forsvare deltakelse. Denne programposten var satt opp kl. 21.00 den andre kvelden. Riktignok uten tidsramme, men uansett var dette for lite til å kunne forsvare fire dager i Danmark.

Utdanningsforbundet vil heller arbeide for at det etableres et nordisk pensjonistsamarbeid gjennom vår nordiske lærerorganisasjon (NLS). Da vil det faglige samarbeidet og utvekslinger av erfaringer mellom de nordiske lærerorganisasjonene om pensjonistmedlemmenes situasjon stå i

fokus. Dette har vi med oss inn i utviklingsarbeidet i NLS.

Debattinnleggene peker også på landsmøtevedtaket om pensjonistmedlemmenes involvering og plass i organisasjonen. Her pågår det for tiden et utredningsarbeid for å følge opp landsmøtets vedtak om pensjonistmedlemmenes representasjon. Sentralstyret har i tråd med «Vi utdanner Norge» igangsatt en evaluering av gjeldende ordning med pensjonistråd på alle tre organisasjonsnivå samt den generelle valgbarheten, for å skaffe grunnlag for å utvikle og sikre pensjonistmedlemmenes representasjon i organisasjonen.

Lars Erik Wærstad

sekretariatssjef i Utdanningsforbundet

Erfarne adjunkter og nyutdannede lektorer konkurrerer i lønnstabellen

I 2017 startet de første lærerstudentene på fem-årig grunnskolelærerutdanning, og til høsten starter disse i lærerjobber. Lønnsmessig betyr det at nyutdannede lærere, som da vil innplasseres som lektorer, vil forbigå en rekke lærere, adjunkter og adjunkter med tillegg. En adjunkt med tilleggssutdannelse, som innebærer minimum fem års utdanning (ofte mer) vil ikke passere startlønna for en lektor før hen har oppnådd åtte års ansiennitet. Stadig flere lærere begynner å stille spørsmål ved lønssystemet og rettferdigheten i dette.

Mange lærere har de siste årene fulgt opp signalene fra regjeringen(e) og tatt videreutdanning, noen i flere omganger og fag. Dette har krevd betydelig egeninnsats. Til tross for mange års utdanning kan de færreste kalle seg lektorer, fordi studiene som har blitt tatt ikke har vært en del av et masterstudium. Veien til en lektortittel er for mange ferdigutdannede lærere lang og kronglete, til tross for at man har mange års utdanning bak seg.

Utdanningsforbundet Kragerø mener at det må gjøres grep for å sikre at «kjøttvekta» i norske skoler ikke spiller annenfiolin når det kommer til

lønn. Enten må det jobbes for å endre lønnstabellen slik at den i større grad ivaretar lærere som tar videreutdanning uten at det fører til en mastergrad, eller så må det jobbes for å lage studietilbud for ferdigutdannede lærere som gjør det enklere å oppnå mastergraden som trengs for å lønnes som lektor. Dette kan for eksempel gjøres ved å rigge ordningen «Kompetanse for Kvalitet» slik at adjunkter kan ta en master (som var tilfellet for lærerspesialistordningen).

I Kommune-Norge er signalene tydelige på at det er behov for «allmennlærere», lærere med bred undervisningskompetanse. Dette harmonerer også godt med LK20s mål om tverrfaglighet. Hvordan skal vi så sørge for at lærere med allmennfaglig utdanning blir værende i læreryrket? Lønn kommer til å være en viktig bit i dette.

Utdanningsforbundet Kragerø oppfordrer politikere og sentralstyret i Utdanningsforbundet til å løfte frem denne problemstillingen og finne gode løsninger som ivaretar hele lærerstanden.

Utdanningsforbundet Kragerø

Lønn kommer til å være en viktig bit når det gjelder å sørge for at lærere med allmennfaglig utdanning blir værende i læreryrket, skriver Utdanningsforbundet Kragerø.

FOTO: JAN VAŠEK/PIXABAY

Dei nynorske lærebøkene må vere klare til skulestart!

Til hausten vert siste ledd i Kunnskapsløftet 2020 innført. Då er det elevane på vidaregåande trinn 3 i den vidaregåande skulen som skal ta til med nye læreplanar. Med nye læreplanar kjem også nye lærebøker. Dei to siste åra har dei andre klassestega fått nye læreplanar, men likevel har mange lærebøker på nynorsk ikkje vore klare til skulestart.

Nynorskelevane fortener betre enn det. At lærebøkene på nynorsk kjem seinare enn bokmålsbøkene, og ofte langt ut i skuleåret, er noko nynorskelevar har måtta ta støyten for i år etter år. Det er for dårleg.

Opplæringslova seier at alle elevar har rett til både trykte og digitale læremiddel på eige språk.

Det må også gjelde nynorskelevane. Det seier seg sjølv at opplæringa vert av ringare kvalitet når ein ikkje får læremiddel på språket sitt.

Me forventar at nynorskelevane får lærebøkene sine på språket sitt ved skulestart. Det er framleis tid til å ordne nynorskutgåvene til august. Det må forlaga fikse.

Peder Lofnes Hauge | leiar i Noregs Mållag

Nynorsk og bokmål i grunnskulen 1. oktober 2021. Mørkt blått vil seie 100 prosent bokmål, mørkt raudt 100 prosent nynorsk. Kjelde: Utdanningsdirektoratet.

FOTO: PENGEMANN, WIKIPEDIA

Visste du at annonser hos oss sees av 276 000 lesere?

Bestill annonser for 2022 nå

Utgivelsesplan

annonsefrist/utgivelsesdato

- 1 9. desember / 14. januar
- 2 20. januar / 4. februar
- 3 9. februar / 25. februar
- 4 2. mars / 18. mars
- 5 23. mars / 8. april
- 6 20. april / 6. mai
- 7 11. mai / 27. mai
- 8 1. juni / 17. juni
- 9 **3. august / 19. august**
- 10 24. august / 9. september
- 11 14. september / 30. september
- 12 5. oktober / 21. oktober
- 13 26. oktober / 11. november
- 14 16. november / 2. desember

Annonsekontakt:

Mona Jørgensrud i HS Media.
E-post: mj@hsmedia.no

utdanningsnytt.no/annonser

Annonseinformasjon:

Lærerstreiken

Til arbeidsgiver: KS foreslår en lønnsøkning på 2,3 prosent. Regn da med en skolestart uten meg i klasserommet, skriver lærer Hildegunn Austrheim.

ILL.FOTO JØRGEN JELSTAD

Jeg er den voksne i rommet

Jeg er i alle fall den voksne i klasserommet. Den som stiller forberedt, som begriper hva vi holder på med, og hvorfor. Jeg er den som ser ungdommene, og som etter mange år i skolen skjønner mye mer av hvor de kommer fra, enn mine jevnaldrende utenfor skoleverket. Noen ganger mer enn foreldrene til ungdommene også.

Jeg forsøker å gjøre timene og fagene mine så relevante og interessante jeg bare kan. Av og til lykkes jeg på en måte som en nesten bare kan oppleve sammen med unge folk, men ikke alltid.

Jeg er hun som ledelsen kan regne med alltid stiller på jobb og som leverer. Nyutdannede kolleger kan smuldre under presset fra et publikum som krever kjapp underholdning og lettfattelige løsninger. De skal også herdes til å tåle at de ikke alltid får «likes». Samtlige lærere skal drible egne hverdagsliv og tidsklemmer samtidig som både elever og foreldre betrakter dem som et døgnåpent servicesenter. Det går ikke alltid opp.

Da er jeg god å ha. Klassene faller til ro. Ledelsen får sitt på det tørre ovenfor skoleeier og all verdens timeregistrerende dataprogrammer.

Jeg var på jobb gjennom hele pandemien, uten munnbind. En sprayflaske med desinfeksjonsmiddel var mitt eneste våpen mot en usynlig fiende som fikk resten av Norge til å sitte på hjemmekontor i måneder. Da jeg selv omsider fikk påvist covid-19, kom det forespørsel om jeg ikke kunne ha Teams-undervisning de fire dagene jeg var pålagt å være hjemme.

Mange mener at jeg nok må være sur. De skal de få lov til å mene, men bare hvis de selv sier seg fornøyd med en lønnsøkning på 2,3 prosent. Det er det arbeidsgiversiden (KS) synes jeg skal ha. Selv elever som har problemer med å bestå i matematikk, skjønner at det ikke er greit.

En av tre nyutdannede lærere slutter innen fem år, ifølge KS' egne tall. Rundt 40 000 utdannede lærere har valgt bort skolen som arbeidsplass. De færreste lærere anbefaler sine egne barn til å velge læreryrket.

Jeg er den voksne som fremdeles jobber i skolen, og jeg aksepterer ikke å bli behandlet på denne måten av de som skal kjøpe kompetansen min. Fiks det, eller regn med en skolestart uten meg i klasserommet.

Hildegunn Austrheim | lærer

Rett på sak

● Fravær i skolen

Lag nye fraværsregler, ikke gjeninnfør de gamle

Skolenes landsforbund er skuffet over at høyre-regjeringens rigide fraværsregler for ungdomsskolen og i videregående skole gjeninnføres etter sommerferien. Det betyr at elevene ikke lenger kan bruke egenmelding eller bekreftelse fra en forelder for å dokumentere fravær av helsegrunner. Det betyr også at læreren er fratatt muligheten til å sette karakter på de som har overskredet fraværsgrensen, selv om læreren mener vurderingsgrunnlaget er godt nok. Dette er det motsatte av en tillitsreform. Vi viser også til at regjeringen i Hurdalsplattformen sier at det er rom for å forbedre dagens fraværsregler.

Statsråd Brenna sier selv i en pressemelding 30. mai at regjeringen skal gjennomgå regelverket for å se om det er for komplisert og byråkratisk. Skolenes landsforbund hadde da forventet at man ventet med å gjeninnføre dagens regler til etter denne gjennomgangen, og at man da kunne innført mer fleksible og tillitsbaserte regler.

Skolenes landsforbund mener det er bra at flere elever møter opp på skolen. Den rigide fraværsgrensen bidrar imidlertid til at avstanden mellom de som lykkes og de som ikke lykkes blir større. Det er alvorlig at de som allerede har det vanskelig, presses lenger ut av klasserommet. Vi kan ikke ha et system som bidrar til å øke forskjellene i Norge.

Skolenes landsforbund vil gjerne bidra i arbeidet med nye fraværsregler.

Geir Allan Stava

forbundssekretær i Skolenes landsforbund

Skolenes landsforbund er skuffet over at høyre-regjeringens rigide fraværsregler gjeninnføres høsten 2022. Bildet viser en skolestreikers syn på fraværsreglene.

FOTO: JØRGEN JELSTAD

● Barnehage

Fire timar plantid

● Andreas Sumstad Arne

kontaktperson barnehage Utdanningsforbundet Stord

● Ragnhild Omvik Bratseth

hovudtillitsvald kommunale barnehagar Utdanningsforbundet Stord

Barnehagelæraren sine fire timar plantid har 50-års jubileum. Det lyt vel feirast!?

Dagens barnehage har opphav i barneasyl som vart etablert på 1800-talet. Tanken med asyla var å ta vare på fattige born som gjekk gatelangs. Frå den gong, og fram til dagens barnehage, har det skjedd mykje kring kunnskapsgrunnlaget for barns utvikling, og korleis ein kan stimulere barns utvikling på best mogleg vis.

Dette kjem til dømes til uttrykk i ei rekkje lovtilpassingar og krav til pedagogisk innhald i barnehagen. I 1975 vart Barnehagelova vedteken. Lova har vorte endra fleire gonger, sist i 2021. Barnehagane fekk i 1996 ein rammeplan for planlegging, gjennomføring og vurdering av barnehagen si verksemd. Denne planen har òg vorte revidert, sist i 2017.

I 1970 gjekk 12 711 barn i norske barnehagar, det vil seie 2,8 prosent av alle barn som kunne gå i barnehage. I starten av 1990-talet var talet auka til 35 prosent. Vidare på midten av 1990-talet var det auka til 60 prosent. I 2020 gjekk heile 97,3 prosent av alle barn frå tre-fem år i barnehagen.

I 1972 hadde førskulelæraren fire timar til for- og etterarbeid, knytt til det pedagogiske arbeidet og til fagleg ajourføring. Dagens barnehagelærar har framleis berre fire timar til det same arbeidet.

Korleis kan politikarar og barnehageeigarar forsvare at det pedagogiske personalet i barnehagar, etter 50 år (!) framleis har den same tidsramma til å løyse oppgåver og krav som har vorte fleire og større?

Barnehagen har utvikla seg til ein sterk profesjonell pedagogisk institusjon dei siste tiåra, og ein har altså gått frå ein barndel på 2,8 prosent i 1970 til 97,3 prosent i 2020.

Skal barnehagen vere den faglege og profesjonelle pedagogiske aktøren den etter lov- og rammevilkåra seier den skal vere, lyt barnehagelæraren få tilstrekkeleg tid til å planleggje og vurdere jobben sin. Fire timar til dette arbeidet strekk ikkje til!

At ein i år markerer eit 50-års jubileum, syner tydeleg at politikarar og arbeidsgivarar lyt ta eit ansvar!

Kjelder:

<https://www.hvl.no/om/barnkunne/barnehagen-fra-1800-til-i-dag/>
<https://www.ssb.no/utdanning/faktaside/barnehager>

Hvorfor er ikke beredskap på timeplanen?

● **Daniel Lyng**
universitetslektor, Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet (NTNU)

Trygve Steiro
førstelektor, NTNU/Nord Universitet

Bjørn Ivar Kruke
professor, Universitetet i Stavanger

Glenn-Egil Torgersen
professor, Universitetet i Sørøst-Norge

«Det er sannsynlig at noe usannsynlig vil skje». Hvis vi tar Aristoteles' ord på alvor, bør vi forberede oss på det uventede.

ILLUSTRASJON Tone Lileng | post@tonelileng.no

Det stilles da også krav til beredskap i skoler, fra departement- og direktoratsnivå. Det blir imidlertid i for stor grad opp til skolene og kommunene å finne tid og ressurser til å gjennomføre dette på en god måte. Dette krever kompetanse. Kommuner og skoler trenger ressurser og tilgang på kompetanse, slik at de kan gjøre et kvalitetsmessig arbeid med et så sammensatt og uforutsigbart tema som beredskap, og da spesielt knyttet til pågående livstruende vold (PLIVO). Uten denne kompetansen risikerer vi at skolenes beredskapsplaner blir mangelfulle og fremstår som direkte skadelige for lærere, ansatte og elever som må håndtere en akutt situasjon. I en artikkel i Utdanningsnytt peker journalist Kirsten Ropeid på at svensk politi er bekymret for at lærere får «livsfarlige» råd fra svenske kommuner (Ropeid, 2022).

Myndighetene stiller krav til beredskap

Risikosamfunnet utvikles i takt med globalisering, teknologiske nyvinninger og ulike konflikter i verden. Dette er risikoer som også påvirker oss i Norge, noe vi kan se i nyhetsbildet og via oppdaterte krav til beredskap ved skoler og barnehager.

Hva er så beredskap? Beredskap kan defineres som «tiltak for å forebygge, begrense eller håndtere uønskede ekstraordinære hendelser» (NOU 2000:24). Beredskap kan også beskrives som forberedelser for å håndtere de hendelser vi ikke kan forebygge, det vil si restrisiko.

Skoler og barnehager skal nå vurdere risiko for alvorlige hendelser, herunder skyteepisoder eller gisselsituasjoner, og planlegge beredskap med tanke på dette. Det presiseres også at rutinene skal være kjent for alle, også barn og elever (Folkehelseloven, 1995; Helse- og omsorgsdepartementet, 2015).

I styringsdokument for arbeidet med sikkerhet og beredskap i kunnskapssektoren pekes det også

på at det skal gjennomføres krise- og beredskapsøvelser (Kunnskapsdepartementet, 2021). Utdanningsdirektoratet har videre publisert en veileder for hvordan man kan forebygge og håndtere alvorlige hendelser i barnehager og skoler (Utdanningsdirektoratet, 2019). Her fremheves det at barn og elever skal være en del av beredskapsarbeidet. Dette sees på som naturlig fordi barna/elevene utgjør en stor del av skolen/barnehagen. De har flest øyne og ører og kan være en viktig brikke i en eventuell situasjon, både med tanke på forebygging, men også avverging via tidlig varsling. Dette fordrer en viss beredskapsbevissthet.

Samtidig er det et dilemma i hvilken grad de skal involveres i sikkerhetsarbeidet i barnehagen/skolen. Det er naturlig å peke på at det er barnas egen sikkerhet det handler om. Samtidig kan det ha uante konsekvenser å trekke barna inn i beredskapsarbeidet. En skal heller ikke underkommunisere effekten av at barna får ta del i ansvaret for sin egen sikkerhet. Det kan være positivt både med tanke på demokratisk dannelse og livsmestring. Det er naturlig å se en økt beredskapsbevissthet i barnehagen og skolen som en kunnskap barna kan ta med seg også når de går ut i samfunnet.

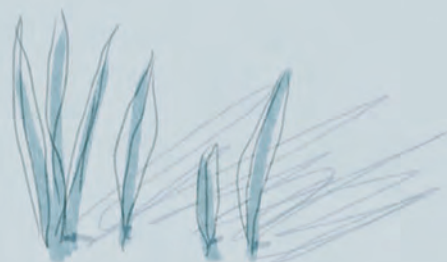
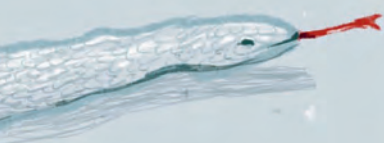
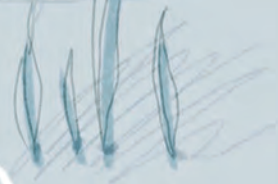
Mye tyder på at kravene til beredskap ikke er oppfylt. I kontrast til fokuset på beredskap fra sentralt hold kommer det fram i en undersøkelse fra Utdanningsdirektoratet i 2020 at halvparten av skolene øver på slike scenarioer, og bare 12 prosent involverer elevene i slike øvelser (Rogde et al., 2020). Dette til tross for at det er en klar forventning om dette fra myndighetenes side. Videre kommer det fram i en rekke masteravhandlinger innen blant annet samfunnssikkerhet og pedagogikk, at lærere og elever ikke blir tilstrekkelig inkludert i beredskapsarbeidet (for eksempel Astad, 2016; Lyng, 2020; Moen, 2017; Søvik, 2017; Tangvald, 2015; Tesfamichael & Tjørholm, 2020; Voster, 2013).

I flere av masteravhandlingene kommer det også fram at både elever og lærere selv ønsker å bli involvert i beredskapsarbeidet i større grad. Det synes dermed å være et gap mellom de som eier beredskap lokalt og de som er i den «spisse enden». Alle som vil ha en mulig rolle, og spesielt de som vil måtte håndtere en voldsperson, må være involvert og ha eierskap til beredskap.

Hva vet vi egentlig om beredskap i barnehager og skole? Beredskapsarbeid er særlig komplekst i

«Både elever og lærere ønsker å bli involvert i beredskapsarbeidet i større grad.»

shh hysj kom her

møte med barn og ungdom. De kan i større grad få negative virkninger av for eksempel øvelser, som for eksempel frykt og mulige stressreaksjoner. Vi vet imidlertid lite om hvilken påvirkning beredskapsarbeid har på elever, både i norsk og internasjonal kontekst. Mye av forskningen på pågående livstruende vold på skoler kommer fra USA, og den er derfor heller ikke direkte sammenlignbar med norske forhold. Veilederen fra Udir har gode forslag til hvordan man bør arbeide med beredskap i vid forståelse, men går ikke i detalj om hvordan vi skal forholde oss til elever i denne sammenhengen.

Det er ikke noe spørsmål om det skal arbeides med beredskap mot alvorlige hendelser (herunder PLIVO) i barnehage, skole og utdanning. Hvorfor er ikke beredskap da på timeplanen? Utfordringen lig-

ger i hvordan man skal gjennomføre beredskapsarbeidet og hvordan kompetanse om beredskap i skolesammenheng kan distribueres til kommunene, skolene og barnehagene. Her bør våre myndigheter legge til rette for forskning, distribusjon av kompetanse og ressurser som muliggjør beredskapsarbeid.

Gode planer, som er godt utarbeidet og forankret, også blant elever og ansatte, vil kunne brukes aktivt på lokalt plan. Det vil også være behov for arenaer hvor ansatte ved barnehager og skoler får anledning til å utveksle erfaringer med beredskapsarbeidet og beredskapsøvelser. Spesielt viktig vil det være å lære fra de som har måttet omsette planene i praksis. Samtidig må dette gjøres på en måte som ikke skremmer og skaper traumer. Her må også flerfaglige perspektiver inn.

Litteratur:

Folkehelseloven (1995): Forskrift om miljørettet helsevern i barnehager og skoler m.v. (FOR-1995-12-01-928). <https://lovdata.no/forskrift/1995-12-01-928/§14>

Helse- og omsorgsdepartementet (2015): Beredskap i skoler og barnehager (1-6/2015). <https://www.regjeringen.no/contentassets/d0021d8877274df4bf64871de82304b1/rundskriv---beredskap-i-skoler-og-barnehager.pdf>

Kunnskapsdepartementet (2021): Styringsdokument for arbeidet med samfunnssikkerhet i Kunnskapsdepartementets sektor. <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/styringsdokument-for-arbeidet-med-samfunns-sikkerhet-og-beredskap-i-kunnskapssektoren/id2512037/sec1>

NOU 2000:24. (2000): Et sårbart samfunn – Utfordringer for sikkerhets- og beredskapsarbeidet i samfunnet. Justis- og beredskapsdepartementet. <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/nou-2000-24/id143248/>

Rogde, Kristin, Federici, Roger André, Pedersen, Cathrine & Wollscheid, Sabine (2020): Spørsmål til Skole-Norge. Analyser og resultater fra Utdanningsdirektoratets spørreundersøkelse til skoler og skoleeiere høsten 2019. (2020:1). Nordisk institutt for studier av innovasjon, forskning og utdanning. <https://www.nifu.no/publications/1790060/>

Ropeid, Kirsten: (2022, 10.05.2022). Svensk politi: – Lærarar får livsfarlege råd. Utdanningsnytt.no.

Utdanningsdirektoratet (2019): Hvordan forebygge og håndtere alvorlige hendelser i barnehage og skole? <http://www.udir.no/kvalitet-og-kompetanse/sikkerhet-og-beredskap/veileder-i-beredskapsplanlegging/>

UDF Medlem-appen

Nyhet!

Les e-bladene i appen og hold deg oppdatert mens du er på farten

Nå kan du enkelt og raskt finne de siste elektroniske utgavene av både medlemsbladet Utdanning og tidsskriftene på UDF Medlem-appen.

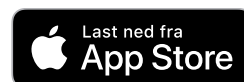
I appen får du i tillegg tilgang til ditt medlemskort, reisekort og alle dine medlemsfordeler.

Tjenestene åpnes direkte i mobilens nettleser. Du kan enkelt logge på appen med medlemsnummer, BankID eller BankID mobil.

Last ned UDF Medlem-appen

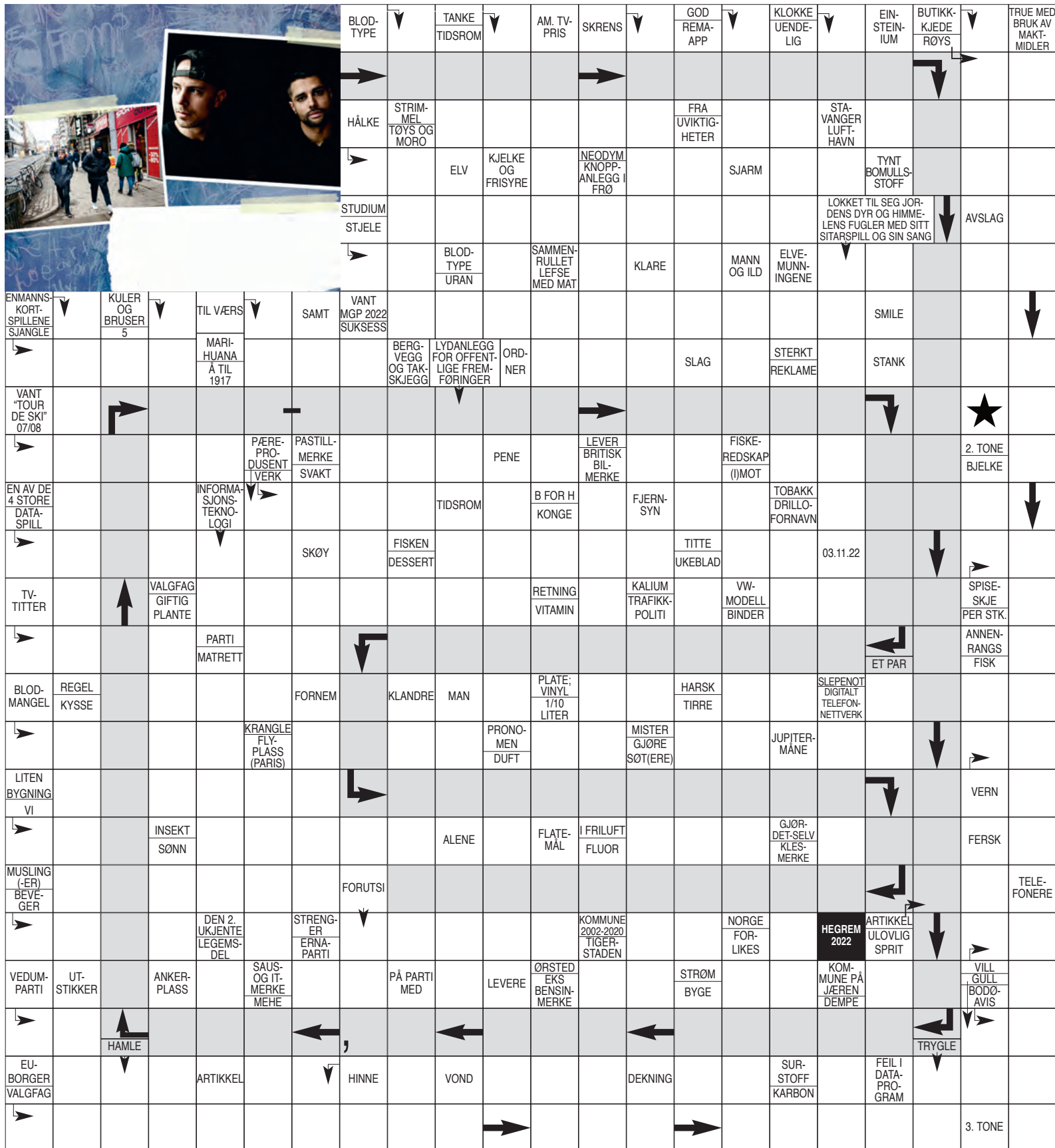
UDF Medlem-appen er tilgjengelig for Android og Apple-enheter, og kan lastes ned herfra:

kryssord

Innsending

Løsningssetningen med navn og adresse sendes
Utdanning i e-post innen tirsdag 9. august:
kryssord@utdanningsnytt.no
To vinnere får boksjekk.

The crossword puzzle grid is as follows:

BLOD-TYPE	TANKE-TIDSROM	AM. TV-PRIS	SKRENS	GOD-REMA-APP	KLOKKE-UENDELIG	EIN-STEIN-IUM	BUTIKK-KJEDE-RØYS	TRUE MED BRUK AV MAKT-MIDLER
HÅLKE	STRIM-MEL TØYS OG MORO	ELV	KJELKE OG FRISYRE	NEODYM-KNOPP-ANLEGG I FRØ	FRA-UVIKTIG-HETER	STA-VANGER LUFT-HAVN	TYNT BOMULLS-STOFF	LOKKET TIL SEG JORDENS DYR OG HIMMELNS FUGLER MED SITT SITARSPILL OG SIN SANG
STUDIUM-STJELE	BLOD-TYPE URAN	SAMMEN-RULLET LEFSE MED MAT	KLARE	MANN OG ILD	ELVE-MUNN-INGENE	SMILE	AVSLAG	
ENMANNS-KORT-SPILLENE SJANGLE	KULER OG BRUSER 5	TIL VÆRS	SAMT	VANT MGP 2022 SUKSESS	BERG-VEGG OG TAK-SKJEGG	LYDANLEGG FOR OFFENT-LIGE FREM-FØRINGER	ORD-NER	SLAG
VANT "TOUR DE SKI" 07/08	MARI-HUANA Å TIL 1917	PÆRE-PRODUSENT-VERK	PASTILL-MERKE-SVAKT	PENE	LEVER-BRITISK BIL-MERKE	FISKE-REDSKAP (I)MOT	2. TONE BJELKE	
EN AV DE 4 STORE DATA-SPILL	INFORMA-SJONS-TEKNO-LOGI	TIDSROM	B FOR H KONGE	FJERN-SYN	TOBAKK DRILLO-FORNAVN	03.11.22	SPISE-SKJE PER STK.	
TV-TITTER	VALGFAG GIFTIG PLANTE	RETNING VITAMIN	KALIAM TRAFIKK-POLITI	VW-MODELL BINDER	ET PAR	ANNEN-RANGS FISK		
BLOD-MANGEL	REGEL KYSSE	FORNEM	KLANDRE	MAN	PLATE; VINYL 1/10 LITER	HARSK TIRRE	SLEPENOT DIGITALT TELEFON-NETTVERK	
LITEN BYGNING VI	INSEKT SONN	ALENE	FLATE-MÅL	I FRILUFT FLUOR	GJØR-DET-SELV-KLES-MERKE	VERN	FERSK	
MUSLING (-ER) BEVE-GER	DEN 2. UKJENTE LEGEMS-DEL	STRENG-ER ERNA-PARTI	FORUTSI	KOMMUNE 2002-2020 TIGER-STADEN	NORGE FOR-LIKES	HEGREM 2022	ARTIKKEL ULOV-LIG SPRIT	TELE-FONERE
VEDUM-PARTI	UT-STIKKER	ANKER-PLASS	SAUS-OG IT-MERKE MEHE	PÅ PARTI MED	LEVERE	ØRSTED EKS BENSIN-MERKE	KOM-MUNE PÅ JÆREN DEMPE	VILL GULL BODØ-AVIS
EU-BORGER VALGFAG	HAMLE	ARTIKKEL	HINNE	VOND	DEKNING	SUR-STOFF KARBON	FEIL I DATA-PRO-GRAM	3. TONE

Minneord

● Jostein Egerdal (1949–2022)

Tidligere lokallagsleder og hovedtillitsvalgt i Utdanningsforbundet Sarpsborg, Jostein Egerdal, døde fredag kveld 20. mai. Han ble 73 år gammel.

Det var med stor sorg vi mottok meldingen om at Jostein har gått bort. Jostein kom inn i fagforeningsarbeidet fra sin lærerstilling på Hannestad skole. Norsk Lærerlag fikk nyte godt av hans kunnskaper og sedvanlige ro, før Norsk Lærerlag ble fusjonert med Lærerforbundet til Utdanningsforbundet. Jostein var lokallagsleder og hovedtillitsvalgt i Utdanningsforbundet Sarpsborg i perioden desember 1999 til 2010.

Jostein vil bli husket som en familiemann, hedersmann, dyktig lærer og klok tillitsvalgt. Han var en profilert lokallagsleder og hovedtillitsvalgt i Utdanningsforbundet, hvor han nøt stor respekt både i Sarpsborg, og sentralt i organisasjonen.

Jostein var uredde og fremmet tydelig sitt budskap på mangt et landsmøte. Det samme kan sies om hans etterrettelige arbeid som representant for arbeidstakere i Sarpsborg kommune. Han hadde klare forventninger til arbeidsgiver, og i sin periode som hovedtillitsvalgt hadde han flere uenighetsprotokoller, noe som bidro til at partssamarbeidet i mye større grad ble tatt på alvor.

Alle vi som har hatt gleden av å ha Jostein som kollega og venn, vil minnes han med stor respekt. Han bidro til en stor positiv forskjell for mange.

Våre tanker og kondolanser går nå først og fremst til familien, og til de aller nærmeste.

Bisettelsen var i Sarpsborg kapell fredag 27. mai.

Vi lyser fred over Jostein Egerdal sitt gode minne.

Knut Raknerud Olsen

styremedlem og kontaktperson for grunnskole i Utdanningsforbundet Sarpsborg

FOTO TOM-EGIL JENSEN

Hanna-Cecilie Gram Jemtegaard | advokat i Utdanningsforbundet

ARKIVFOTO LINE FREDHEIM STORVIK

**Lov
og
rett**

Forslag til regelendringer om arbeidsavklaringspenger

Regjeringen har lagt fram forslag for Stortinget om endringer i regelverket for arbeidsavklaringspenger i kapittel 11 i folketrygdløven.

Det foreslås å avvike karenperioden på 52 uker før det er mulig å søke arbeidsavklaringspenger på nytt for dem som har gått ut maksimal stønadperiode. I forarbeidene til lovforslaget vises det til at en avvikling av karenperioden vil kunne ivareta dem med betydelige helseutfordringer som ikke er ferdig avklart innen utløpet av stønadperioden og som trenger lengre tid til avklaring.

Videre foreslår regjeringen en ny unntaksbestemmelse som gir rett til forlenget periode utover ordinær stønadperiode på tre år. Regjeringen foreslår at reglene blir innført fra 1. juli 2022, men endringene er ikke vedtatt av Stortinget enda.

Hva er arbeidsavklaringspenger?

Arbeidsavklaringspenger (AAP) skal sikre inntekt for personer som har behov for og får aktiv behandling, arbeidsrettet tiltak eller annen oppfølging med sikte på å få eller beholde arbeid. Det er en forutsetning at arbeidsevnen er nedsatt med minst halvparten, og sykdom, skade eller lyte må være en vesentlig medvirkende årsak til den nedsatte arbeidsevnen. Arbeidsavklaringspenger er en tidsbegrenset ytelse som man kan motta i maksimalt tre år. Ytelsen kan forlenges i inntil to år dersom mottakeren fyller særskilte unntaksvilkår.

Avvikling av karenperioden

I dag følger det av folketrygdløven at det gjelder en karenperiode på 52 uker før det kan innvilges

ny rett til arbeidsavklaringspenger for de som har gått ut maksimal stønadperiode. Det skal gjøres unntak fra karenperioden for personer som er alvorlig syke eller skadet, se folketrygdløven paragraf 11-31. Regjeringen foreslår å avvike karenperioden som følger av gjeldende folketrygdlov paragraf 11-31 første avsnitt. Avvikling av karenperioden vil redusere usikkerheten og engstelsen for livsoppholdet som dagens maksimale tid på arbeidsavklaringspenger med etterfølgende karenperiode kan medføre for den enkelte stønadsmottaker. Forslaget vil innebære at personer som tidligere har fått arbeidsavklaringspenger ut maksimal stønadperiode, etter søknad kan få innvilget en ny rett til ytelsen før det har gått 52 uker. Dette vil kunne gi en ny rett til dem som trenger mer tid til avklaring, og bidra til at oppmerksomheten i større grad blir rettet mot avklaring.

Departementet understreker at avvikling av karenperioden ikke innebærer at man går bort fra at AAP skal være tidsavgrenset. Maksimal ordinær varighet skal fortsatt være tre år, og unntaksperioden begrenses inntil to år.

Nytt unntak fra maksimal stønadperiode

Regjeringen foreslår å lovfeste en ny unntaksregel i folketrygdløven paragraf 11-12 andre avsnitt. Det foreslås at stønadperioden kan forlenges i inntil to år dersom mottakeren allerede er delvis i arbeid og anses å være nær ved å kunne øke

arbeidsevnen sin. Det foreslås også at stønadperioden kan forlenges i inntil to år dersom mottakeren anses å være nær ved å bli satt i stand til å skaffe eller gå tilbake i arbeid. Det er et vilkår for disse to alternativene at mottakeren har eller kan oppnå en arbeidsevne på mer enn 50 prosent. Regjeringen begrunner forslaget til lovendring med at dette er et nytt framoverskuende og arbeidsrettet unntak. Det nye unntaket vil bidra til at den enkelte skal kunne gjenvinne og utnytte den potensielle arbeidsevnen så mye som mulig.

En nærmere beskrivelse av de nye AAP-lovforslagene er beskrevet i proposisjon 114 LS (2021-2022) «Endringer i skatte-, avgifts- og tolløvgivinga m.m. og folketrygdløven (arbeidsavklaringspenger m.m.).

«Avvikling av karenperioden vil redusere usikkerheten og engstelsen for livsoppholdet.»

Fra forbundet

● Utdanningsforbundet

Terje Skyvulstad | nestleder i Utdanningsforbundet

FOTO STIG WESTON/UDF

Hva slags arbeidsgiver trenger lærere?

Forholdet mellom en samlet lærerstand og forhandlingsmotparten KS er på et bunnivå. Alle lærerorganisasjonene slutter opp om en lærerstreik. Denne konflikten viser at lærernes frustrasjon ikke kommer fra den hovedsammenslutningen de tilhører, eller hva slags lønnspolitikk disse har. Konflikten handler om KS' manglende vilje til å lage en strategi for å rekruttere og beholde lærere. Ved å gjøre lærerne til lønnstapere i oppgjør etter oppgjør, motarbeider KS de kreftene som vil fremme en sterkere lærerprofesjon. Dette svir like mye, enten man er organisert i Unio, Akademikerne eller LO.

Lærerne trenger en arbeidsgiver med ambisjoner. Det gikk et kollektivt sukk gjennom lærerstanden, da KS før lønnsoppgjøret valgte å flagge at de mener at man slett ikke trenger å ha en lærerutdanning for å være lærer. Konfrontert med antallet ukvalifiserte i skolen, velger KS å bagatellisere mangelen på utdanna lærere. De hevder at det er mye forskjellig kunnskap eller utdanning som kan være god nok for lærere. Med denne innstillingen kunne KS ha avblåst både fastlege-krisa og psykologmangelen – det er jo bare å ansette noen med «liknende» kompetanse. Denne mangelen på ambisjoner på skolens vegne, er skremmende. Særlig når den kommer fra en arbeidsgiverorganisasjon som har ansvar for å bygge og utvikle kvalitet.

Lærerne trenger en arbeidsgiver som kan styrke og bygge lærerprofesjonen. Politikere og forskere med ambisjoner for skoleutvikling, peker på at sterke lærerkollektiv med stor grad av faglig autonomi, er veien mot profesjonalisering innenfra. Helt siden lærerrolleutvalget la fram sin rapport i 2016, har dette målet blitt bekreftet av politiske partier med ulik farge og valør. I Hurdalsplattformen har dagens regjering slått fast at de vil jobbe for rekruttering av lærere, og de ønsker en tillitsreform hvor lærere skal få større faglig

innflytelse på både barnehagens og skolens utvikling.

Deler KS ambisjonen om profesjonalisering innenfra? Det er vanskelig å se at KS gjør det. I sine innspill til tillitsreform, er det først og fremst *kommunenes* handlingsrom KS er opptatt av. De ønsker at kommunene skal få større mulighet til å gjøre valg på vegne av både barnehagen, skolen og lærerstanden.

Hensynet til kommunens handlefrihet ligger også bak KS' standpunkt om at arbeidsgiver skal kunne velge andre enn utdanna lærere til lærerstillinger. Den samme holdningen lå bak KS' forsøk på å vingeklippe lærerne i arbeidstidsforhandlingene i 2014, og bestrebelser på å frata barnehagelærere mulighet til å disponere plantid.

Det er også kommunenes autonomi KS forsvarer, når de ikke ønsker at det skal finnes en nasjonal minstenorm for lærere i skolen, en barnehagelærernorm eller en bemanningsnorm i barnehagen. KS vil at kommunene selv skal velge hvilke ansatte de trenger, og de vil også selv kunne velge hvem som skal få kompetanseheving. En forpliktelse til veiledning for nyutdanna lærere avviser de blankt.

Problemet med KS' holdning til utdanning, er at kommunenes interesseorganisasjon blir en bremsekloss for nasjonale ambisjoner på vegne av barnehage og skole. Mange politiske partier har mål om flere lærere i barnehage og skole, bedre muligheter for kompetanseutvikling og veiledning. Mange politiske partier forstår også at dette er viktige tiltak for å beholde nyutdanna lærere og rekruttere nye.

For politikere med ambisjoner for utdanningsfeltet, kan KS fort bli en bremsekloss.

«Lærerne trenger en arbeidsgiver som kan styrke og bygge lærerprofesjonen.»

Omfattes av streiken

Barnehagelærerne ligger an til en reallønnsvekst, men også de vil påvirkes av konflikten i kommunesektoren.

I mai stemte Utdanningsforbundets sentralstyre enstemmig nei til meklerens forslag til resultat i KS i årets lønnsoppgjør. Dermed blir det lærerstreik i kommunesektoren fra midten av juni.

Et av kravene til Utdanningsforbundet i årets lønnsoppgjør var at utviklingen for skolelærerne måtte snus. Dette var ikke KS villige til å innfri.

Vil handle mye om skole

Den kommende streiken vil derfor bære preg av å være en skolestreik – både i kommunikasjonen rundt streiken og i streikeuttaket. Lærerne i skolen har over mange år hatt en prosentvis dårligere utvikling enn gjennomsnittet i kommunesektoren.

Det samme er ikke tilfellet for barnehagelærerne. Fordi Utdanningsforbundet sa nei til riksmeklerens forslag, vil konflikten likevel omfatte også barnehagelærerne.

– Men streikeuttaket vil bli vurdert ut fra hva som er grunnlaget for denne streiken. Det betyr at skolen vil stå sentralt, siden det var tilbudet til lærerne i skolen som ikke var akseptabelt, sier leder i Utdanningsforbundet Steffen Handal.

Barnehagelærere får en reallønnsvekst

Barnehagelærere i stillinger med krav om treårig universitets- og høyskoleutdanning oppnår en reallønnsvekst med meklerens forslag til løsning.

Prosentvis er barnehagelærernes lønnsøkning god sammenliknet med gjennomsnittet for alle grupper. Dette skyldes først og fremst at de med lav ansiennitet og nyutdannede får et tillegg.

Begynnerlønnen for barnehagelærere øker med hele 8 prosent. I tillegg øker lønnen for barnehagelærere med mellom to og fire års ansiennitet med 5,5 prosent.

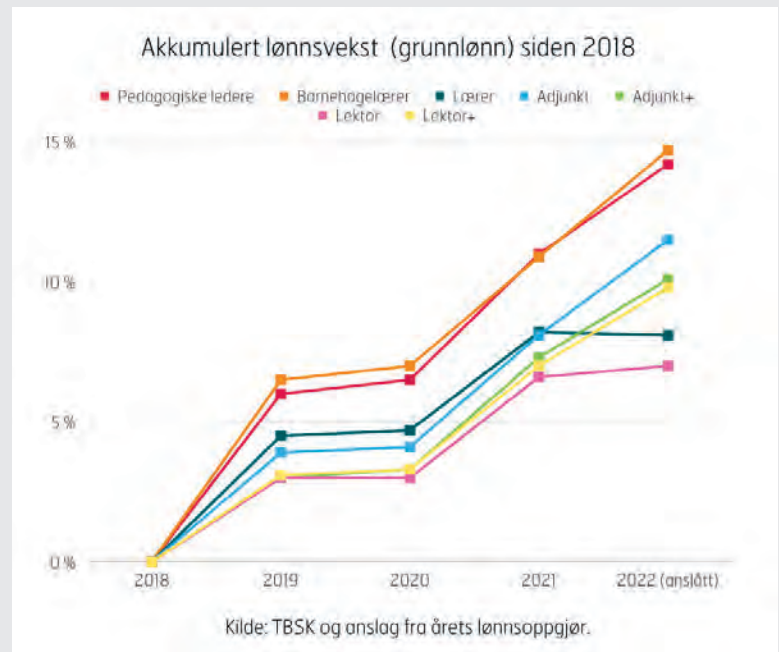
For dem med over fire års ansiennitet øker lønna med mellom 3,2 og 2,7 prosent.

Høyere lønn i starten av karrieren er bra for rekrutteringen til barnehagelæreryrket, mener Ann Mari Milo Lorentzen, som sitter i sentralstyret i Utdanningsforbundet og leder Kontaktforum barnehage.

– Det gir et løft for de nyansatte og kan bli et godt rekrutterings tiltak, sier hun.

Milo Lorentzen understreker at dette ikke betyr at barnehagelærere har en høy nok lønn.

– Selv om vi kaller resultatet akseptabelt, er vi opptatt av at lønnsnivået generelt er for lavt for våre barnehagelærere. Vi må fortsette arbeidet for å få lønnsnivået opp.

PÅVIRKET: Mange barnehagelærere oppnår reallønnsvekst med meklingsresultatet i årets kommuneoppgjør. Likevel vil også barnehagelærerne omfattes av lærerstreiken.

Gruppe	2018	2019	2020	2021	2022 (anslått)
Pedagogisk leder	-	6 %	6,5 %	11, %	14,2 %
Barnehagelærere	-	6,5 %	7 %	10,9 %	14,7 %
Lærer	-	4,5 %	4,7 %	8,2 %	11,5 %
Adjunkt	-	3,9 %	4,1 %	8,1 %	11,5 %
Adjunkt +	-	3 %	3,3 %	7,3 %	10,1 %
Lektor	-	3 %	3 %	6,6 %	9,9 %
Lektor +	-	3,1 %	3,3 %	7 %	9,8 %

BEDRE: Barnehagelærere og pedagogiske ledere har hatt en bedre lønnsutvikling enn andre grupper i utdanningssektoren de siste årene. Tabellen viser hvor mye de ulike gruppene har fått i grunnlønn siden 2018. Tallene for 2022 er anslått ut fra riksmeklerens forslag til løsning i KS.

Disse sidene er utarbeidet av seksjon for kommunikasjon i Utdanningsforbundet.

Derfor skal Utdanningsforbun

Mange lærere i skolen er oppgitte. Ikke over jobben, men over en arbeidsgiver i KS som ikke verdsetter dem. Etter mange dårlige lønnsoppgjør er tilbakemeldingene at det er nok nå.

Steffen Handal og Utdanningsforbundet har varslet at vi går til streik nå i juni. Mens planene og strategien for streiken ennå ikke er offentliggjorte, er grunnene langt klarere:

Skolelærerne har vært lønnstapere i kommunesektoren over lang tid. Og – vi har en arbeidsgiver som overhodet ikke tar skolen på alvor.

I forkant av årets lønnsoppgjør sa KS sin forhandlingsleder, Tor Arne Gangsø, at

«Vi ser heilt openbart at lærerar og sjukepleiarar (...) vart prioriterte i kommuneoppgjøret i fjor», til NRK.

Men lønnsstatistikken fra Det tekniske beregningsutvalget for inntektsoppgjørene (TBU) viser imidlertid noe helt annet – både fjorårets tall og i årene før det. Slik har lønnsutviklingen vært for undervisningsansatte i kommunene de siste fem årene sammenlignet med andre, kommunalt ansatte:

år	Kommuneansatte		Differanse
	Undervisningsansatte	Øvrige ansatte	
2021	2,3	2,8	-0,5
2020	1,2	1,9	-0,7
2019	3,0	3,7	-0,7
2018	2,8	3	-0,2
2017	2,3	2,6	-0,3

I tillegg har Utdanningsforbundet og KS en tariffhistorie som går helt tilbake til 2004. En felles rapport som partene (KS og UDF) la fram etter meklingen i lønnsoppgjøret i 2019, viser at lærere i skolen har hatt betydelig svakere lønnsvekst enn andre ansatte i kommunene og fylkeskommunene helt tilbake til 2004.

Dette forsterker opplevelsen for mange om at dette ikke kan fortsette.

Også 2022-oppgjøret ga dårlig uttelling for de

skoleansatte, i alle fall om du ser på den skissen riksmekleren la frem.

Nok nå!

Mens ansatte i undervisningssektoren vil få en grunnlønsvekst på 2,8 prosent, vil øvrige ansatte i kapittel fire (det vil altså si alle de andre, store gruppene i KS-områdene, utenom lærere, ansatte i kapittel fem og lederne i kapittel tre) få et tillegg på 3,1 prosent. Merk at disse tallene ikke er sammenlignbare med tallene i tabellen over, men konklusjonen er klar:

Også i 2022 er lærerne lønnstapere i det sentrale oppgjøret. For sjette år på rad!

– Det er nok nå!

– For ett år siden etterlyste jeg starten på et lønnsloft. Det har ikke skjedd, situasjonen er bare forverret, sier Handal.

– Ingen ambisjoner for skolen

Han mener lærerne i skolen har en arbeidsgiver som i alt for liten grad bryr seg om hvem som står i klasserommene og hva slags lærere dagens og morgendagens elever skal ha.

– Vi har dessverre en arbeidsgiver som gang på

gang viser at de ikke har ambisjoner for skolen. KS mener at så lenge det står en person i klasserommet, og arbeidsgiveren kaller denne personen en lærer, er alt i orden. Dette er en svært uklok konklusjon: Den fratar lærerutdanningen, og dermed også lærerprofesjonen, faglig autoritet.

Utenfor skolen står det nå 40 000 personer som har tatt lærerutdanning, men som har valgt bort skolen som arbeidsplass og som gjør en annen karriere. Søkertallene til lærerutdannin-

gene har gått ned tre år på rad.

– Ringer det ikke en eneste klokke oppe i kontorene til KS? Er virkelig deres svar på alle disse utfordringene å gjøre lærerne i skolen til lønnstapere år etter år, spør Handal.

Prioriteringene nedprioritert

Ekstra spesielt er det at i årets oppgjør var det de med lengst ansiennitet og høyest utdanning som fikk det dårligste resultatet. Dette er stikk i strid med prioriteringene i dette oppgjøret. Et av Unios prioriterte mål for oppgjøret var nemlig «Real-lønnsvekst med et generelt tillegg til alle i kapittel 4, med en prioritering av de med lengst utdanning og ansiennitet».

KS ville det stikk motsatte, og skissen som ble lagt fram av riksmeklinger endte opp med en datolønnsvekst («datolønnsvekst» viser endring i lønn fra et tidspunkt til et annet. I lønnsstatistikken til KS måles datolønnsveksten som forskjellen i månedslønnen per 1. desember den ene året og månedslønnen 1. desember året etter) i grunnlønnen på 2,3 til 2,8 prosent for de med lengst utdanning og ansiennitet. I motsatt ende finner man gruppene med kortest ansiennitet og utdanning, som får en datolønnsvekst i grunnlønnen fra 3,7 til hele 8,0 prosent.

Ytterligere et viktig moment for Utdanningsforbundet og Unio inn i forhandlinger og mekling, var at det skulle gis «Særskilte lønnsmessige tiltak for skoleverket».

Heller ikke her kom det en krone på bordet i 2022. Det skal dog legges til at det med virkning fra 1. januar 2023 vil gis fra 4500 til 7000 kroner i tillegg for adjunkter med tilleggsutdanning, lektorer og lektorer med tillegg hvis de har minst 16 års ansiennitet, men dette inkluderer også de i øvrige stillinger med krav om femårig U/H-utdanning, master eller tilsvarende, og er dermed ikke noe rent skoletillegg. Dette kan heller på ingen måte kompensere for det etterslepet som

det streike

STREIK: Utdanningsforbundet har varslet at vi vil gå til streik før sommerferien.

FOTO ELI KRISTINE KORSMO

er dokumentert at lærerne i skolen har hatt.

– Nærmest et ønsket utfall for KS

Handal er tydelig provosert over strategien til arbeidsgiver KS.

– Det er nesten en systematisk nedprioritering av de kravene Unio har hatt, og som lærernes arbeidsgiver godt vet hvor viktig er, både for å rekruttere, for å beholde – og ikke minst for å motivere gode lærere i skolen.

– Det er sånn at jeg sitter igjen med et inntrykk av at dette nærmest var et ønsket utfall for KS. De klarte å bli enige i Oslo, hvor ramma på årets oppgjør er det samme som i KS, men profilen i Oslo var annerledes og traff lærerne langt bedre. Dette kunne KS ha fått til også – om de hadde ønsket det, sier Steffen Handal.

SPAR PENGER: Du har mange gode medlemsfordeler i Utdanningsforbundet.

FOTO ANNA-JULIA GRANBERG

Kurs

Skolelederkonferansen

24.–25. oktober inviterer vi til Skolelederkonferansen 2022, og den arrangeres på Thon Hotel Arena, Lillestrøm. Det blir et variert program der du og andre skoleledere kan løfte blikket fremover, samtidig som relevante temaer og dagsaktuelle problemstillinger løftes fram. Hvilke utfordringer står skoleledere overfor i tiden som kommer? Hvordan skape inkluderende fellesskap for alle elever og et godt arbeidsmiljø for alle ansatte? Møt blant annet kunnskapsminister Tonje Brenna, leder av Utdanningsforbundet Steffen Handal – og flere forskere, fagpersoner og representanter fra praksisfeltet.

Styrerkonferansen

7.–8. november ønsker vi velkommen til Styrerkonferansen 2022 med spennende og inspirerende dager på Clarion The Hub i Oslo. Overskriften på årets konferanse er: «Mer enn et menneske kan makte? Styrerrollen i endring». Du møter blant annet kunnskapsminister Tonje Brenna, nestleder i Utdanningsforbundet Hege E. Valås og flere forskere, fagpersoner og representanter fra praksisfeltet.

Les mer og meld deg på:
www.udf.no/kurs

Bruk medlemsfordeler i sommer

Som medlem har du tilgang på en rekke forsikringer, lav rente på boliglån og rimelig overnatting på Hurdalsjøen Hotell.

Sammen med stipendordninger, kurs og juridisk hjelp, er dette noen av godene du som medlem kan benytte deg av. Bruk dine medlemsfordeler, det er penger å spare.

Mer informasjon finner du på våre nettsider.

Disse sidene er utarbeidet av seksjon for medlemstilbud i Utdanningsforbundet.

Dine medlemsfordeler

Som medlem i Utdanningsforbundet har du tilgang til unike medlemsfordeler. Flere av dem gjelder også for din familie. Ved å bruke fordelene kan du og de du er glad i sammen få en tryggere hverdag og en bedre familieøkonomi.

Forsikringer til medlemspris

Våre forsikringer er tilpasset ditt yrke og livsfasene du går gjennom.

 Reiseforsikring	 Livsforsikring	 Studentforsikring
 Innboforsikring	 Barneforsikring	 Husforsikring
 Grunnforsikring	 70+ forsikring	 Bilforsikring
 Uføreforsikring	 Person 3:1 forsikring	 Kritisk sykdomsforsikring

Rabatt hos Tryg

I tillegg til Utdanningsforbundets spesialtilpassede forsikringer, får du rabatt på private forsikringer hos Tryg. Ordningen gir deg 35 % rabatt på alt fra hytte- til dyreforsikring. Rabatten er den samme, uavhengig av hvor mange forsikringer du har.

Tryg pluss

Hvis du har privat forsikring i Tryg, får du tilgang til fordelsprogrammet Tryg Pluss. Det gir fordeler som psykologhjelp ved personlig krise, råd fra fagpersoner om bolig, og hjelp ved ID-tyveri eller misbruk i sosiale medier.

Andre medlemsfordeler

- Boliglån hos Nordea Direct
- Billån hos Nordea
- BikeMember sykkelregister
- Overnatting på Hurdalsjøen Hotell

Tilbud gjennom Unio

Som medlem i Utdanningsforbundet får du også medlemstilbudene hos Unio. Du får rabatt på alt fra leiebil til hytteleie og turutstyr.

Les mer og bestill på udf.no

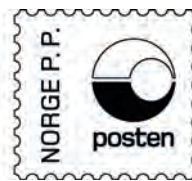

Bruk medlemsfordelene dine i **sommer**

Unike forsikringer, lav rente på bil- og boliglån. Rimelig overnatting på Hurdalsjøen hotell, stipendordninger, kurs og juridisk hjelp, er noen av godene du som medlem kan benytte deg av. Bruker du medlemsfordelene dine? Her er det penger å spare.

Mer om medlemsfordelene
på **udf.no**.

Treningspark1 – Nærhet til aktivitet

En aktivitetspark som står i det offentlige rom er gratis for alle og ekskluderer ingen. Vi leverer parker i et unikt og fleksibelt design, og tilrettelegger for flest mulig brukere.

Treningspark1 (Tp1) har siden 2015 realisert flere flotte prosjekt til barnehage, barneskole, ungdomsskole, universitet mm.

Vi leverer spennende produkter med høy kvalitet som krever lite vedlikehold. Et av målene er å kunne legge terskelen for å komme i aktivitet så lavt at alle kan få ønske om å gjøre det.

Forskning viser at mer fysisk aktivitet i skolen gir et bedre læringsmiljø.

Tp1 leverer innen:

- Street Workout
- Parkour
- Hinderløp
- Klatre- og buldrevegger
- Ballbinger
- Skatepark

Les mer om Tp1 på:
www.treningspark1.no
Mail: post@treningspark1.no

TRENINGSPARK1.NO